

SKLEPNI PREDLOGI GENERALNE PRAVOBRANILKE
JULIANE KOKOTT,
predstavljeni 14. aprila 2011¹

Vsebinsko kazalo

I	– Uvod	I - 10444
II	– Ozadje spora	I - 10445
III	– Postopek pred Sodiščem	I - 10447
IV	– Predlog za razveljavitev izpodbijane sodbe	I - 10448
A	– Pravice do obrambe (drugi in tretji pritožbeni razlog)	I - 10449
1.	Pravica do vpogleda v spis (drugi pritožbeni razlog)	I - 10450
a)	Dopustnost drugega pritožbenega razloga	I - 10452
b)	Utemeljenost drugega pritožbenega razloga	I - 10452
2.	Pravica do zaslišanja (tretji pritožbeni razlog)	I - 10456
a)	Prvi del tretjega pritožbenega razloga	I - 10456
b)	Drugi del tretjega pritožbenega razloga	I - 10457
c)	Vmesni sklep	I - 10460
B	– Pravica do odločanja v razumnem roku (prvi pritožbeni razlog)	I - 10460
1.	Zahteve v zvezi s presojo trajanja postopka (prvi in drugi del prvega pritožbenega razloga)	I - 10461
a)	Predhodno vprašanje o tem, ali so očitki družbe Solvay brez učinkarja	I - 10461

1 – Jezik izvirnika: nemščina.

b)	Nujnost celostne presoje trajanja postopka (prvi del prvega pritožbenega razloga)	I - 10462
c)	Zatrjevana pomanjkljiva obrazložitev (drugi del prvega pritožbenega razloga)	I - 10464
2.	Pravne posledice predolgega postopka (tretji do peti del prvega pritožbenega razloga)	I - 10465
a)	Zahteva okrnitve pravic do obrambe (tretji del prvega pritožbenega razloga)	I - 10465
b)	Učinki trajanja postopka na možnosti obrambe družbe Solvay v obravnavanem primeru (četrti del prvega pritožbenega razloga)	I - 10468
i)	Očitek pomanjkljive obrazložitve	I - 10469
ii)	Očitek napačne uporabe materialnega prava	I - 10469
iii)	Nekateri nadaljnji očitki	I - 10471
iv)	Vmesni sklep	I - 10471
c)	Domnevna odpoved družbe Solvay znižanju globe (peti del prvega pritožbenega razloga)	I - 10472
3.	Vmesni sklep	I - 10473
C	– Razveljavitev izpodbijane sodbe	I - 10473
D	– Odločitev o tožbi	I - 10474
1.	Pravica do vpogleda v spis	I - 10474
2.	Pravica do zaslišanja	I - 10475
3.	Pravica do odločanja v razumnem roku	I - 10475
4.	Vmesni sklep	I - 10478
		I - 10443

V – Predlog za znižanje globe	I - 10478
A – Uvodna ugotovitev	I - 10479
B – Znižanje globe	I - 10480
1. Predolgo trajanje upravnega in sodnega postopka	I - 10481
2. Obseg znižanja globe	I - 10484
VI – Stroški	I - 10486
VII – Predlog	I - 10486

I – Uvod

1. Sodišče se kot pritožbeno sodišče že drugič ukvarja s primerom Solvay/CFK².

2. Obravnavani postopek je tesno povezan z vzporednim postopkom v zadevi C109/10 P (Solvay proti Komisiji), ki še poteka.. Oba postopka sta se začela zaradi dogodkov na evropskem trgu sode v 80. letih prejšnjega stoletja, na podlagi katerih je Evropska komisija v letih 1989/1990 začela postopek v zvezi z omejevalnim sporazumom³.

3. Vendar v ozadju obravnavanega spora ni vidik zlorabe prevladujočega položaja na trgu, ampak omejevalni sporazum, na podlagi katerega naj bi po ugotovitvah Evropske komisije v obdobju od 1987 do 1990 prišlo do razdelitve trga med belgijskim podjetjem Solvay⁴ in nemškim podjetjem CFK⁵. Komisija je zato družbi Solvay dvakrat (leta 1990 in 2000) poskusila naložiti globo, družba Solvay pa se zoper to pred Splošnim sodiščem brani vse do danes.

4. Na tej stopnji postopka sta med udeleženkama v bistvenem sporni še dve pravni vprašanji temeljnega pomena, od katerih se eno nanaša na pravico do vpogleda v spis – zlasti

2 – V zvezi s prvim pritožbenim postopkom glej sodbo Sodišča z dne 6. aprila 2000 v združenih zadevah Komisija proti Solvay (C287/95 P in C288/95 P, Recueil, str. I2391).

3 – Dopolnilno glej uvod k mojim sklepnim predlogom, predstavljenim na današnji dan v zadevi Solvay proti Komisiji (C109/10 P, točke od 1 do 6).

4 – Solvay SA (prej Solvay et Cie SA) je delniška družba belgijskega prava, dejavna v sektorjih farmacije, kemije, plastike in predelave.

5 – Chemische Fabrik Kalk GmbH.

na posledice izgube dela spisov – drugo pa na načelo razumnega roka.

več podjetij, ki so dejavna na trgu sode¹⁰, med drugim tudi pri belgijskem podjetju Solvay¹¹, nenapovedano opravila preglede („preiskave“). Pozneje je od zadevnih podjetij pridobila dopolnilne informacije.

5. Družba Solvay vzporedno s tem pritožbenim postopkom predolgo trajanje postopka očita tudi v pritožbi pred Evropskim sodiščem za človekove pravice (ESČP), ki je vložena zoper vseh 27 držav članic Evropske unije in je utemeljena⁶ z zatrjevano kršitvijo člena 6(1) EKČP⁷.

7. Komisija je po opravljenih preiskavah družbi Solvay očitala, prvič, sodelovanje pri omejevalnih sporazumih, in drugič, zlorabo prevladujočega položaja na trgu sode.

II – Ozadje spora

6. Kot je ugotovilo Splošno sodišče⁸, je Evropska komisija aprila 1989 na podlagi člena 14 Uredbe št. 17⁹ v poslovnih prostorih

8. Obravnavani postopek se nanaša izključno na enega od omejevalnih sporazumov¹², ki jih je odkrila Komisija. Po njenih ugotovitvah sta družbi Solvay in CFK sklenili sporazum, na podlagi katerega je med podjetjema „od leta 1987 pa vsaj do konca leta 1990“ prišlo do delitve trga sode. Družba Solvay je družbi CFK jamčila za minimalni obseg prodaje natrijevega karbonata v Nemčiji, izračunanega na podlagi prodaje, ki jo je družba CFK dose-

6 – Pritožba, ki jo je družba Solvay vložila pri ESČP, je datirana s 26. februarjem 2010 in je priložena k pritožbi te družbe v tem postopku.

7 – Evropska konvencija o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin (podpisana 4. novembra 1950 v Rimu, v nadaljevanju: EKČP).

8 – V zvezi s tem in nadaljnjim glej sodbo Splošnega sodišča z dne 17. decembra 2009 v zadevi Solvay proti Komisiji (T58/01, ZOdl., str. II4781, točke od 5 do 42; v nadaljevanju tudi: izpodbijana sodba), dopolnilo pa tudi sodbo Splošnega sodišča z dne 17. decembra 2009, izdano v vzporednem postopku v zadevi Solvay proti Komisiji (T57/01, ZOdl., str. II4621, točka 22).

9 – Uredba Sveta (EGS) št. 17 z dne 6. februarja 1962, Prva uredba o uporabi členov 85 in 86 Pogodbe (UL 1962, 13, str. 204).

10 – Soda se uporablja pri proizvodnji stekla (težka soda) ter v kemijski industriji in pri obdelavi kovin (lahka soda). Razlikovati je treba med naravno sodo (težka soda) in sintetično sodo (težka in lahka soda). Naravna soda se pridobiva z drobljenjem, prečiščevanjem in kalcinacijo. Sintetična soda nastane pri reakciji soli in apnenca s postopkom „amoniak–soda“, ki sta ga leta 1863 razvila brata Solvay.

11 – Poleg preiskav v družbi Solvay so bile te še opravljene tudi v podjetjih AKZO, CFK, Imperial Chemical Industries (ICI), Matthes & Weber in Rhône Poulenc. Podlaga za te preiskave je bila odločba Komisije o preiskavi z dne 5. aprila 1989, iz katere Splošno sodišče navaja v sodbi Solvay proti Komisiji (T57/01, navedena v opombi 8, točka 19).

12 – Glede zlorabe prevladujočega položaja družbe Solvay na trgu, ki jo je ugotovila Komisija, glej moje sklepne predloge, predstavljene na današnji dan v vzporedni zadevi Solvay proti Komisiji, ki jo obravnava Sodišče (C109/10 P).

gla v letu 1986, morebiten primanjkljaj družbe CFK pa izravnala z odkupom potrebnih količin, da bi njena prodaja dosegla zajamčeni minimum¹³.

leta 2000 brez nadaljnjih procesnih ravnanj¹⁷ – zlasti ni ponovno zaslišala družbe Solvay – izdala drugo odločbo, ki je tokrat temeljila na členu 81 ES v povezavi z Uredbo št. 17 in s katero je družbi Solvay¹⁸ znova naložila globo v nespremenjeni višini (odločba 2003/5/ES)¹⁹. Ta odločba pomeni izhodišče za ta sodni postopek.

9. Zaradi udeležbe pri tem omejevalnem sporazumu je Komisija podjetjema leta 1990 s prvo odločbo v skladu s členom 85 EGS v povezavi z Uredbo št. 17 (Odločba 91/298/EGS¹⁴) naložila globo, pri čemer sta morali plačati, preračunano, družba Solvay 3 milijone EUR, družba CFK pa 1 milijon EUR¹⁵. Vendar ta prva odločba zaradi postopkovne napake v zvezi z njeno sestavo pred Splošnim sodiščem ni bila upoštevana¹⁶. Komisija je zato

10. Na prvi stopnji je družba Solvay z ničnostno tožbo, ki jo je vložila zoper Odločbo 2003/5, uspela le delno: s sodbo z dne 17. decembra 2009 je Splošno sodišče globo sicer zmanjšalo za 25 % na 2,25 milijona EUR, v preostalem pa je tožbo družbe Solvay zavrnilo kot neutemeljeno²⁰. To prvo-stopenjsko sodbo, do razglasitve katere je minilo nič manj kot osem let in devet mesecev, družba Solvay²¹ zdaj izpodbija z obravnavano pritožbo.

13 – V zvezi s tem glej točke 23, 27 in 31 izpodbijane sodbe.

14 – Odločba 91/298/EGS Komisije z dne 19. decembra 1990 v zvezi s postopkom na podlagi člena 85 Pogodbe EGS (IV/33.133 – B: Natrijev karbonat – Solvay in CFK; UL 1991, L 152, str. 6). Ta odločba je le ena od štirih, ki jih je Komisija tisti dan naslovila na podjetja, dejavna na trgu sode. Od drugih odločb je bila ena naslovljena na družbi Solvay in ICI (Odločba 91/297/EGS Komisije z dne 19. decembra 1990 v zvezi s postopkom na podlagi člena 85 Pogodbe EGS [IV/33.133 – A: Natrijev karbonat – Solvay, ICI; UL 1991, L 152, str. 1]), ena le na družbo Solvay (Odločba Komisije 91/299/EGS z dne 19. decembra 1990 v zvezi s postopkom na podlagi člena 86 Pogodbe EGS [IV/33.133 – B: Natrijev karbonat – Solvay; UL 1991, L 152, str. 21]) in ena le na družbo ICI (Odločba Komisije 91/300/EGS z dne 19. decembra 1990 v zvezi s postopkom na podlagi člena 86 Pogodbe EGS [IV/33.133 – D: Natrijev karbonat – ICI; UL 1991, L 152, str. 40]).

15 – Takrat 3 milijone ECU oziroma 1 milijon ECU.

16 – Sodba Splošnega sodišča z dne 29. junija 1995 v zadevi Solvay proti Komisiji (T31/91, Recueil, str. II1821), ki je bila potrjena s sodbo Sodišča Komisija proti Solvay (navedena v opombi 2).

17 – Točka 247 izpodbijane sodbe.

18 – Komisija leta 2000 zoper družbo CFK leta ni več ukrepala, in sicer najbrž zato, ker je podjetje medtem prenehalo proizvajati sodo.

19 – Odločba Komisije 2003/5/ES z dne 13. decembra 2000 v zvezi s postopkom na podlagi člena 81 Pogodbe ES (zadeva COMP/33.133 – B: Natrijev karbonat – Solvay, CFK; UL 2003, L 10, str. 1; v nadaljevanju tudi: sporna odločba). Istega dne je bila izdana tudi Odločba Komisije 2003/6/ES z dne 13. decembra 2000 v zvezi s postopkom na podlagi člena 82 Pogodbe ES (COMP/33.133 – C: Natrijev karbonat – Solvay; UL 2003, L 10, str. 10), ki je v ozadju vzporednega postopka s pritožbo, o kateri odloča Sodišče v zadevi Solvay proti Komisiji (C109/10 P).

20 – V opombi 8 navedena sodba Solvay proti Komisiji (T58/01). Istega dne je bila razglašena tudi v opombi 8 navedena sodba Splošnega sodišča v vzporedni zadevi Solvay proti Komisiji (T57/01); ta sodba je prav tako predmet postopka s pritožbo, o kateri Sodišče odloča v zadevi Solvay proti Komisiji (C109/10 P).

21 – V nadaljevanju tudi: pritožnica.

11. Najpomembnejše dosedanje faze tega spora je mogoče kronološko povzeti tako:

April 2000: Zavrnitev pritožbe

- *Upravni postopek do izdaje prve odločbe o naložitvi globe*
- *Upravni postopek do izdaje druge odločbe o naložitvi globe*

December 2000: Odločba Komisije 2003/5 o naložitvi globe

April 1989: Preiskave Komisije

- *Sodni postopek od izdaje druge odločbe o naložitvi globe*

Marec 1990: Obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah

Marec 2001: Ničnostna tožba družbe Solvay pred Splošnim sodiščem (T58/01)

December 1990: Odločba Komisije 91/298 o naložitvi globe

December 2009: Izpodbijana sodba Splošnega sodišča (T58/01)

- *Sodni postopek v zvezi z razglasitvijo ničnosti prve odločbe o naložitvi globe*

Marec 2010: Obravnavana pritožba družbe Solvay (C110/10 P)

Maj 1991: Ničnostna tožba družbe Solvay pred Splošnim sodiščem (T31/91)

III – Postopek pred Sodiščem

Junij 1995: Razglasitev ničnosti odločbe 91/298

12. V obravnavanem pritožbenem postopku družba Solvay predlaga,

Avgust 1995: Pritožba Komisije (C287/95 P)

- izpodbijana sodba z dne 17. decembra 2009 naj se razveljavi;

- tožba naj se glede razveljavljenih delov ponovno preuči, Odločba Komisije z dne 13. decembra 2000 pa naj se glede na obseg tožbenih razlogov v celoti ali delno razglasi za nično;

- globa 2,25 milijonov EUR naj se razglasi za nično ali, podredno, bistveno zniža zaradi povrnitve težko popravljive škode, ki je pritožnici nastala zaradi izredno dolgega trajanja postopka;

- Komisiji naj se naloži plačilo stroškov pritožbenega postopka in stroškov postopka pred Splošnim sodiščem.

13. Komisija Sodišču predlaga naj:

- pritožbo zavrne

- pritožnici naloži plačilo stroškov.

14. Sodišče je najprej opravilo pisni postopek, 18. januarja 2011 pa še obravnavo. Obravnava je bila opravljena skupaj za zadevi C109/10 P in C110/10 P.

IV – Predlog za razveljavitev izpodbijane sodbe

15. Primarni predlog družbe Solvay, ki temelji na treh pritožbenih razlogih, je razveljavitev izpodbijane sodbe. Te pritožbene razloge bom preučila v spremenjenem vrstnem redu. Najprej bodo obravnavana procesnopravna vprašanja v zvezi z vpogledom v spis in pravico do zaslišanja (glej spodaj, oddelek A), pravno presojo pa bom sklenila s pritožbenimi razlogi v zvezi s pravico do odločanja v razumnem roku (glej spodaj, oddelek B).

16. Čeprav se za ta primer še vedno uporablja stara uredba o postopku v zvezi z omejevalnim sporazumom v različici iz Uredbe št. 17, pa tu odprta pravna vprašanja niso nič manj upoštevana za čas po posodobitvi postopka v zvezi z omejevalnim sporazumom, ki je bila opravljena z Uredbo (ES) št. 1/2003²².

17. Za razliko od zadeve C109/10 P²³ v obravnavanem primeru ne bodo obravnavana materialnopravna vprašanja v zvezi z uporabo člena 81 ES oziroma 82 ES (sedaj člena 101 PDEU oziroma 102 PDEU).

22 – Uredba Sveta (ES) št. 1/2003 z dne 16. decembra 2002 o izvajanju pravil konkurence iz členov 81 in 82 Pogodbe (UL 2003, L 1, str. 1). Ta uredba se v skladu s svojim členom 45, drugi odstavek, uporablja od 1. maja 2004.

23 – Glej točke od 17 do 122 mojih sklepnih predlogov, predstavljenih na današnji dan v zadevi C109/10 P.

A – Pravice do obrambe (drugi in tretji pritožbeni razlog)

18. Z drugim in tretjim pritožbenim razlogom družba Solvay v bistvu očita okrnitev svojih pravic do obrambe.

19. Zagotavljanje pravic do obrambe v vseh postopkih, ki lahko privedejo do sankcij, zlasti do glob ali periodičnih denarni kazni, je temeljno načelo prava Unije, ki je bilo večkrat poudarjeno v sodni praksi Sodišča²⁴. Sedaj je kodificirano tudi v členih 41(2)(a) in 48(2) Listine o temeljnih pravicah²⁵.

20. Očitki družbe Solvay v okviru drugega in tretjega pritožbenega razloga so temeljnega pomena in Sodišču omogočajo, da natančneje pojasni sodno prakso o pravicah do obrambe v upravnih postopkih v zvezi z omejevalnimi sporazumi.

24 – Sodba z dne 14. septembra 2010 v zadevi Akzo Nobel Chemicals in Akros Chemicals proti Komisiji in drugim (C550/07 P, ZOdl., str. I-8301, točka 92); glej tudi sodbi z dne 2. oktobra 2003 v zadevi Thyssen Stahl proti Komisiji (v nadaljevanju: Thyssen Stahl, C194/99 P, Recueil, str. I10821, točka 30) in z dne 3. septembra 2009 v združenih zadevah Papierfabrik August Koehler proti Komisiji (C322/07 P, C327/07 P in C338/07 P, ZOdl., str. I7191, točka 34).

25 – Listina Evropske unije o temeljnih pravicah je bila najprej svečano razglašena 7. decembra 2000 v Nici (UL C 364, str. 1) in nato ponovno 12. decembra 2007 v Strasbourg (UL C 303, str. 1, in UL 2010, C 83, str. 389).

21. Postopkovni okvir, v katerega so vstavljene ti trije pritožbeni razlogi, je tak:

– Preden je bila v tem postopku izdana prva odločba o globi iz leta 1990 (Odločba 91/298), je imela družba Solvay na podlagi obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah priložnost, da predloži svoja stališča²⁶. Vendar družbi Solvay vpogled v spis kot tak ni bil omogočen; podjetju so bile dane na razpolago le kopije obremenilnih dokumentov, na katere je Komisija takrat oprla svoje ugotovitve o možnih kršitvah²⁷. Namen tega je bila „poenostavitev postopka“²⁸.

– Leta 2000, torej pred izdajo druge odločbe (Odločba 2003/5), ki je tu sporna, družba Solvay ni bila ponovno zaslišana²⁹, prav tako pa ji takrat ni bil omogočen vpogled v spis³⁰.

– Šele v drugem postopku pred Splošnim sodiščem (zadeva T58/01) je Komisija predložila del spisov iz upravnega postopka, k čemur jo je z ukrepi procesnega

26 – Točki 7 in 10 izpodbijane sodbe.

27 – Točke 7, 242 in 243 izpodbijane sodbe.

28 – Točka 243 izpodbijane sodbe.

29 – Točka 25 izpodbijane sodbe in uvodna izjava 70 sporne odločbe.

30 – Točki 247 in 248 izpodbijane sodbe.

vodstva večkrat pozvalo Splošno sodišče³¹. Družba Solvay si je številne dokumente, ki ji nikoli prej niso bili dostopni, lahko ogledala v sodnem tajništvu Splošnega sodišča. Podjetje je prav tako dobilo priložnost, da pred Splošnim sodiščem predstavi svoje stališče o tem, kako bi ti dokumenti lahko koristili njegovi obrambi³².

da mora Komisija zadevnemu podjetju dati možnost, da preuči vse dokumente v preiskovalnih spisih, ki so morda pomembni za njegovo obrambo. K temu spadajo obremenilni in razbremenilni dokumenti, razen poslovnih skrivnosti drugih podjetij, internih dokumentov Komisije in drugih zaupnih podatkov³⁵.

- Komisija je morala pred Splošnim sodiščem priznati, da preostalega dela spisov – natančneje pet fasciklov – ne more več najti³³. Komisija Splošnemu sodišču ni mogla predložiti niti zaporednega seznama manjkajočih dokumentov³⁴.

22. Družba Solvay glede na to očita, prvič, kršitev pravice do vpogleda v spis (drugi pritožbeni razlog, v zvezi s tem glej oddelek 1) in, drugič, kršitev pravice do zaslišanja (tretji pritožbeni razlog, v zvezi s tem glej oddelek 2).

1. Pravica do vpogleda v spis (drugi pritožbeni razlog)

23. Posledica načela zagotavljanja pravice do obrambe, pravica do vpogleda v spis, pomeni,

24. Ni sporno, da je bil družbi Solvay v upravnem postopku posredovan le del spisov, ki jih je Komisija v sporni odločbi uporabila zoper podjetje. Družba Solvay ni imela dostopa do številnih drugih dokumentov iz spisov, v zvezi s katerimi bi na podlagi svojih pravic do obrambe prav tako imela pravico do vpogleda. Komisija je s tem kršila bistveno pravilo postopka³⁶, ki je izraz pravice do dobrega upravljanja³⁷. Take kršitve po izdaji sporne odločbe ni mogoče več odpraviti, zlasti pa ne

31 – Točke od 40 do 48 izpodbijane sodbe.

32 – Točki 50 in 51 izpodbijane sodbe.

33 – Točke 48, 49 in 254 izpodbijane sodbe.

34 – Točke 49, 246 in 256 izpodbijane sodbe.

35 – Sodbi z dne 7. januarja 2004 v združenih zadevah Aalborg Portland in drugi proti Komisiji (v nadaljevanju: Aalborg Portland, C204/00 P, C205/00 P, C211/00 P, C213/00 P, C217/00 P in C219/00 P, Recueil, str. I123, točka 68) in z dne 1. julija 2010 v zadevi Knauf Gips (v nadaljevanju: Knauf Gips, C407/08 P, ZOdl., str. I-6375, točka 22).

36 – Iz te kršitve postopka izhaja tudi Splošno sodišče v točkah od 245 do 248 izpodbijane sodbe.

37 – V zvezi s tem glej člen 41(2)(b) Listine o temeljnih pravicah.

s predložitvijo posameznih dokumentov med poznejšim sodnim postopkom³⁸.

25. Na tej točki postopka je med udeleženkami sporno le vprašanje, ali bi moralo Splošno sodišče glede na omenjeno kršitev postopka s strani Komisije sporno odločbo razglasiti za nično. V skladu z ustaljeno sodno prakso namreč kršitev postopka v zvezi z vpogledom v spis v upravnem postopku povzroči ničnost odločbe Komisije le, če je povezana s kršitvijo pravic do obrambe³⁹.

26. Za razliko od zadeve C109/10 P gre v obravnavanem primeru le za morebitno kršitev pravic do obrambe v zvezi z izgubljenimi deli spisov⁴⁰.

38 – Sodbe z dne 8. julija 1999 v zadevi Hercules Chemicals proti Komisiji (v nadaljevanju: Hercules, C51/92 P, Recueil, str. I4235, točka 78), z dne 2. oktobra 2003 v zadevi Corus UK proti Komisiji (v nadaljevanju: Corus UK, C199/99 P, Recueil, str. II1177, točka 128), z dne 15. oktobra 2002 v združenih zadevah Limburgse Vinyl Maatschappij in drugi proti Komisiji (v nadaljevanju: PVC II, C238/99 P, C244/99 P, C245/99 P, C247/99 P, od C250/99 P do C252/99 P in C254/99 P, Recueil, str. I8375, točka 318) in v opombi 35 navedena sodba Aalborg Portland (točka 104); glej tudi sodbi Splošnega sodišča z dne 29. junija v zadevah Solvay proti Komisiji (T30/91, Recueil, str. II1775, točka 98) in ICI proti Komisiji (T36/91, Recueil, str. II1847, točka 108).

39 – V opombi 38 navedene sodbe Hercules (točka 77), Corus UK (točka 127) in PVC II (točke 317, 322 in 323).

40 – V zadevi C109/10 P se tretji pritožbeni razlog nanaša na izgubljene dele spisov, četrti pritožbeni razlog pa na dokumente iz spisov upravnega postopka, vpogled v katere je bil omogočen pred Splošnim sodiščem (glej točke od 156 do 206 mojih sklepnih predlogov, predstavljenih danes v navedeni zadevi).

27. Za razliko od Komisije in Splošnega sodišča družba Solvay meni, da je prišlo do kršitve njenih pravic do obrambe, kar utemeljuje s številnimi trditvami. Pri tem se pritožnica v bistvenem opira zlasti na splošna načela prava Unije v zvezi z varstvom pravic do obrambe, domnevo nedolžnosti in porazdelitvijo dokaznega bremena. Družba Solvay poleg tega očita neizpolnitev obveznosti ob-razložitve v skladu s členom 36 v povezavi s členom 53, prvi odstavek, Statuta Sodišča, in kršitve členov 47, drugi odstavek, 48 in 52(3) Listine o temeljnih pravicah, člena 6 EKČP in člena 6(1) PEU.

28. Vendar družba Solvay podrobnejša pojasnila podaja le glede pravic do obrambe, obrobno pa tudi glede domneve nedolžnosti. Njena posamezna sklicevanja na Listino o temeljnih pravicah, na člen 6 EKČP in člen 6(1) PEU nimajo samostojne vsebine in zato ne zahtevajo poglobljene preučitve. V zvezi s členom 6(1) PEU zadostuje pri-pomniti, da ta določba kot taka ne določa nobenih jamstev v zvezi s temeljnimi pravi-cami. Člen 6 EKČP se za organe Unije pred pristopom Unije k EKČP⁴¹ ne uporablja

41 – Člen 6(2) PEU, kot je bil spremenjen z Lizbonsko pogodbo.

neposredno, treba pa ga je upoštevati pri razlagi in uporabi spornih splošnih pravnih načel in temeljnih pravic prava Unije⁴².

merilih in standardih. To pa je pravno vprašanje, ki ga Sodišče v pritožbenem postopku lahko preizkusi⁴⁴.

a) Dopustnost drugega pritožbenega razloga

b) Utemeljenost drugega pritožbenega razloga

29. Komisija prereka dopustnost večjega dela drugega pritožbenega razloga. Trdi, da je presoja koristnosti določenih dokumentov za obrambo nekega podjetja del presoje dejstev in dokazov, za katero je odgovorno le Splošno sodišče in ki je v pritožbenem postopku načeloma ni mogoče preizkusiti.

30. Ta razloga me ne prepriča. V obravnavanem primeru se Sodišču ne predlaga, naj presojo Splošnega sodišča glede posameznih dokumentov iz spisov nadomesti z lastno preučitvijo⁴³. Nasprotno, Sodišče je pozvano, naj preveri, ali se je Splošno sodišče pri presoji dejstev in dokazov ravnalo po pravilnih

31. Drugi pritožbeni razlog se vsebinsko nanaša na točke od 257 do 264 izpodbijane sodbe, v katerih Splošno sodišče obravnava vprašanje, ali je zaradi izgube petih fasciklov prišlo do kršitve pravic do obrambe družbe Solvay⁴⁵, in nanj odgovori nikalno⁴⁶.

32. Glede spornih odlomkov sodbe, na katere se nanaša vseh pet delov drugega pritožbenega razloga, pritožnica navaja številne očitke. Vendar so med njimi mnoga prekrivanja. V bistvu gre vedno za isto vprašanje: ali je Splošno sodišče smelo izključiti možnost,

42 – Glej med drugim v opombi 35 navedeno sodbo Aalborg Portland (točka 64); v tem smislu sodbe z dne 28. marca 2000 v zadevi Krombach (C7/98, Recueil, str. I1935, točki 25 in 26), z dne 14. februarja 2008 v zadevi Varec (C450/06, ZOdl., str. I581, točki 44 in 46) in z dne 23. decembra 2009 v zadevi Spector Photo Group in Van Raemdonck (C45/08, ZOdl., str. I-12073, točka 43).

43 – To bi bilo dejansko nedopustno (glej v opombi 38 navedeno sodbo PVC II, točki 330 in 331, in v opombi 35 navedeno sodbo Aalborg Portland, točka 77 v povezavi s točko 76).

44 – V opombi 35 navedena sodba Aalborg Portland (točka 125); v tem smislu sodba z dne 14. oktobra 2010 v zadevi Deutsche Telekom proti Komisiji (C280/08 P, ZOdl., str. I-9555, točke 77, 155 in 195), v kateri je Sodišče različne očitke, s katerimi se je grajalo, da je Splošno sodišče prvostopenjsko sodbo oprlo na pravno neustreznih merilih, šlo za dopustne; glej poleg tega še sodbe z dne 25. januarja 2007 v združenih zadevah Sumitomo Metal Industries in Nippon Steel proti Komisiji (v nadaljevanju: Sumitomo, C403/04 P in C405/04 P, ZOdl., str. I729, točka 40), z dne 10. julija 2008 v zadevi Bertelsmann in Sony Corporation of America proti Impala (v nadaljevanju: Impala, C413/06 P, ZOdl., str. I4951, točka 117) in z dne 16. decembra 2008 v zadevi Masdar (UK) proti Komisiji (C47/07 P, ZOdl., str. I9761, točka 77).

45 – Točka 257 izpodbijane sodbe.

46 – Točki 263 in 264 izpodbijane sodbe.

da bi izgubljeni spisi lahko koristili obrambi družbe Solvay⁴⁷?

v spis tako ali tako ne bi bil mogoč – to je treba predpostaviti zlasti pri osnutkih odločb ali notranjih zaznamkih Komisije, vendar lahko to velja tudi za druge zaupne dokumente⁵⁰ – bi smeli kršitev pravic do obrambe vnaprej izključiti.

33. Pri razlogovanju je treba izhajati iz tega, da mora podjetje, ki se mu v upravnem postopku protipravno zavrne vpogled v določene dele spisov, pred Splošnim sodiščem zgolj dokazati, da bi sporne dokumente lahko uporabilo pri svoji obrambi⁴⁸. Zadostuje, da podjetje izkaže *možnost* – pa čeprav majhno – da bi dokumenti, do katerih v upravnem postopku ni imelo dostopa, lahko koristili njegovi obrambi⁴⁹.

34. V obravnavanem primeru je bil Splošnemu sodišču preizkus koristnosti, ki bi jo za družbo Solvay imeli deli spisov, s katerimi se ta ni seznanila, seveda otežen s tem, da zadevnih dokumentov ni bilo mogoče najti.

35. Gotovo ne bi bilo primerno vedno samodejno izhajati iz tega, da bi izgubljeni deli spisov lahko koristili obrambi zadevnega podjetja. Če bi bilo na primer na podlagi verodostojnega kazala mogoče prepričljivo dokazati, da so bili v spornem delu spisov izključno dokumenti, glede katerih vpogled

36. V obravnavanem primeru pa vsebine izgubljenih delov spisov ni mogoče rekonstruirati niti približno⁵¹. Vprašanje, kdo bi moral nositi posledice te okoliščine, v sodni praksi – kolikor je razvidno – še ni bilo razjasnjeno. Vse doslej sprejete sodbe so se namreč nanašale na dokumente iz upravnih postopkov, katerih vsebina je bila gotova in jo je Splošno sodišče lahko preverilo⁵².

37. Načeloma je zadevno podjetje tisto, ki nosi trditveno in dokazno breme glede tega, da bi dele spisov, v katere mu je bil v upravnem postopku protipravno zavrnen vpogled, lahko uporabilo pri svoji obrambi⁵³. Vendar lahko to velja le, če ima podjetje na razpolago vsaj verodostojne pokazatelje glede avtorjev

47 – Glej zlasti točko 262, prvi stavek, izpodbijane sodbe.

48 – V opombi 38 navedena sodba PVC II (točki 318 in 324) ter v opombi 35 navedeni sodbi Aalborg Portland (točka 75) in Knauf Gips (točka 23).

49 – V opombi 35 navedena sodba Aalborg Portland (točka 131).

50 – V opombi 35 navedeni sodbi Aalborg Portland (točka 68) in Knauf Gips (točka 22).

51 – Točka 256 izpodbijane sodbe.

52 – Glej zlasti v opombi 38 navedeno sodbo PVC II, v opombi 35 navedeno sodbo Aalborg Portland, v opombi 38 navedeno sodbo Corus UK in v opombi 35 navedeno sodbo Knauf Gips.

53 – V opombi 38 navedena sodba PVC II (točki 318 in 324) ter v opombi 35 navedeni sodbi Aalborg Portland (točke 74, 75 in 131) in Knauf Gips (točki 23 in 24).

ter vrste in vsebine dokumentov, do katerih nima dostopa.

38. Nasprotno pa je za izgubo delov spisov odgovorna Komisija. V skladu z načelom dobrega upravljanja je namreč obvezana, da upravne spise ustrezno vodi in jih varno shranjuje. K ustreznemu vodenju upravnih spisov pa nenazadnje spada tudi sestava verodostojnega kazala, ki omogoča poznejši vpogled v spis.

39. Če vsebine izgubljenih delov spisov zaradi neobstoja takega kazala – kot v obravnavanem primeru – ni mogoče rekonstruirati, je glede pravic do obrambe mogoča le ena ugotovitev: ni mogoče izključiti, da bi zadevno podjetje izgubljene dokumente lahko uporabilo pri svoji obrambi.

40. Kljub temu je Splošno sodišče v izpodbijani sodbi domnevalo ravno nasprotno: menilo je, da ni mogoče domnevati, da bi družba Solvay lahko v manjkajočih podspisih odkrila dokumente, na podlagi katerih bi lahko izpodbijala ugotovitve Komisije⁵⁴.

41. Splošno sodišče svoje razlogovanje med drugim utemlji s tem, da družba Solvay v tožbi ni prerekala obstoja omejevalnega

sporazuma med njo in družbo CFK⁵⁵. Presoja koristnosti izgubljenih delov spisov za obrambo družbe Solvay je bila torej povezana z utemeljenostjo njenih ugovorov zoper ugotovitev Komisije o obstoju omejevalnega sporazuma⁵⁶. Povedano drugače: zdi se, da Splošno sodišče domneva, da ta, ki na mizo doslej ni vrgel dobrih kart, tudi v preostalih delih spisov ne bi našel nobenih adutov.

42. Tako razlogovanje pomeni napačno uporabo prava. Gotovo je na podlagi posebnih okoliščin vsakega posameznega primera treba preizkusiti, ali je prišlo do kršitve pravic do obrambe. Vendar je ta preizkus treba opraviti glede na to, česa *Komisija* dolži zadevno podjetje, torej katere očitke navaja zoper njega⁵⁷. Proti tem „očitkom“ Komisije se mora podjetje namreč braniti. Povsem neupoštevno pa je, katere vsebinske očitke je *podjetje* samo doslej navedlo zoper sporno odločbo in ali je z njimi uspelo.

43. Splošno sodišče koristnost izgubljenih dokumentov za družbo Solvay neupravičeno pogojuje s tem, ali je prerekala določene ugotovitve Komisije – in sicer te v zvezi z obstojem omejevalnega sporazuma z družbo CFK

⁵⁵ – Točka 262 izpodbijane sodbe.

⁵⁶ – Točke od 260 do 262 izpodbijane sodbe.

⁵⁷ – V opombi 35 navedena sodba Aalborg Portland (točke 127, 128 in 131).

⁵⁴ – Točka 262, prvi stavek, izpodbijane sodbe.

– in ali bi lahko določene trditve lahko navedla tudi brez popolnega vpogleda v spis⁵⁸.

bi se zagotovilo njeno preživetje in se jo ohranilo kot zanimiv prevzemni objekt⁶².

44. Pravilno bi bilo vpraševati zgolj o tem, ali izgubljeni deli spisov morda vsebujejo podatke, ki bi družbi Solvay omogočili, da izboljša svojo dosedanja utemeljitev zoper sporno odločbo ali celo navede povsem nove trditve⁵⁹, pa čeprav le glede obstoja, smisla in namena ali glede učinkov njenega sporazuma z družbo CFK.

46. Koristne navedbe, s katerimi bi bilo mogoče upravičiti stike med družbama Solvay in CFK, bi lahko izhajale tudi iz stališč družbe CFK. Ni mogoče izključiti, da so izgubljeni spisi vsebovali taka stališča⁶³. Upoštevna bi bila lahko vsaj za presojo resnosti in trajanje kršitve in za določitev višine globe, ki jo je naložila Komisija⁶⁴.

45. V tej zvezi je treba spomniti na poskus družbe Solvay – ki zaradi pomanjkanja dokazov ni uspel – da sporen sporazum z družbo CFK upraviči z načrti za morebitno združitve obeh podjetij⁶⁰. Družba Solvay je tako v upravnem postopku navedla, da je njena nemška hčerinska družba DSW⁶¹ leta 1988 v okviru pogajanj o prevzemu poslovnih dejavnosti družbe CFK hotela zagotoviti nadaljnji obstoj tega podjetja; v ta namen je želela družbi CFK prehodno omogočiti določen minimalni obseg prodaje na nemškem trgu, da

47. Drugače kot se zdi, da meni Splošno sodišče, družbi Solvay ni bilo treba navesti natančno v kolikšnem obsegu bi iz izgubljenih delov spisov lahko izhajali za njo koristni pokazatelji. Pred Splošnim sodiščem ni bilo mogoče rekonstruirati vsebine teh dokumentov, nemogočega pa ni mogoče zahtevati od nikogar. Družbi Solvay se prav tako ne smejo naložiti negativne posledice te nemožnosti,

58 – Točki 262 in 263 izpodbijane sodbe.

59 – Dopolnilno glej tudi točke od 170 do 175 in točko 177 mojih sklepnih predlogov, predstavljenih danes v zadevi C109/10 P.

60 – Na to namero se je družba Solvay sklicevala v pritožbi in na obravnavi pred Sodiščem.

61 – Deutsche Solvay Werke.

62 – V zvezi s tem glej uvodno izjavo 49 sporne odločbe.

63 – Zanimivo je, da Komisija sama izhaja iz tega, da so vsaj nekateri fascikli „vsebovali dopise na podlagi člena 11 Uredbe št. 17“, torej zahteve za informacije, ki jih je Komisija naslovila na različna podjetja, in njihove odgovore (glej točko 49 izpodbijane sodbe).

64 – V zvezi s tem glej v opombi 35 navedeni sodbi Aalborg Portland (točka 75) in Knauf Gips (točka 23), v skladu s katerima je dovolj, če podjetje dokaže, da bi dokumenti lahko „kakor koli vplivali na presojo [Komisije] v poznejši odločbi, vsaj glede teže in trajanja njemu očitane ravnanja, in s tem na višino globe.“

saj je za izginotje spornih dokumentov odgovorna Komisija⁶⁵.

48. Skratka, Splošno sodišče je pri preizkusu vprašanja, ali bi izgubljeni dokumenti iz spisov lahko koristili obrambi družbe Solvay, uporabilo napačno merilo. Napačno je presodilo zahteve, ki v zvezi s tem izhajajo iz pravic do obrambe. Zato je drugi pritožbeni razlog utemeljen.

49. Očitek kršitve domneve nedolžnosti, ki ga v tej zvezi navaja družba Solvay, nima samostojne vsebine, ki bi presegala zgoraj preučena vprašanja v zvezi s trditvenim in dokaznim bremenom v okviru pravic do obrambe. Posebna obravnava tega očitka zato ni potrebna.

2. Pravica do zaslišanja (tretji pritožbeni razlog)

50. Tretji pritožbeni razlog družbe Solvay se nanaša na točke od 165 do 174 izpodbijane sodbe, v katerih Splošno sodišče ugotovi, da Komisiji pred izdajo sporne odločbe ni bilo treba ponovno zaslišati podjetja⁶⁶. Družba Solvay nasprotno meni, da bi se v upravnem

postopku iz leta 2000 zaslišanje moralo opraviti, ker prva odločba o globi (Odločba 91/298), ki jo je Splošno sodišče razglasilo za nično, ni bila le napačno sestavljena, ampak je bila izdana brez nujne zagotovitve vpogleda v spis.

a) Prvi del tretjega pritožbenega razloga

51. V prvem delu tega pritožbenega razloga družba Solvay očita kršitev obveznosti obrazložitve v skladu s členom 36 v povezavi s členom 53, prvi odstavek, Statuta Sodišča. Vprašanje, ali je bilo zaradi procesnih pomanjkljivosti v zvezi z vpogledom v spis iz prvega upravnega postopka treba opraviti novo zaslišanje, naj v izpodbijani sodbi ne bi bilo obravnavano. Splošno sodišče naj tako ne bi preučilo očitka, ki ga je družba Solvay navedla na prvi stopnji.

52. To trditev je treba zavrniti. Splošno sodišče je, čeprav le z enim stavkom, obravnavalo zahtevo po ponovnem zaslišanju zaradi prejšnje procesne pomanjkljivosti v zvezi z vpogledom v spis: za odgovor na to vprašanje je napotilo na svoje ugotovitve v zvezi z vpogledom v spis⁶⁷. To je bilo z vidika Splošnega sodišča logično in dosledno, saj je izhajalo iz tega, da Komisija v zvezi z neizvedenim vpogledom

⁶⁵ – Glej točko 38 teh sklepnih predlogov.

⁶⁶ – Glej zlasti točko 172 izpodbijane sodbe.

⁶⁷ – Točka 173 izpodbijane sodbe.

v spis ni kršila pravic do obrambe⁶⁸. Glede na razlogovanje, ki mu je Splošno sodišče sledilo v izpodbijani sodbi, ponovno zaslišanje družbe Solvay tako ni bilo potrebno.

53. Zato so ugotovitve Splošnega sodišča glede pravice do zaslišanja zadostno utemeljene. Vprašanje, ali je bilo v zvezi s tem pravo pravilno uporabljeno tudi z vsebinskega vidika, pa je predmet drugega dela tretjega pritožbenega razloga, ki ga bom preučila zdaj.

b) Drugi del tretjega pritožbenega razloga

54. V drugem delu petega pritožbenega razloga družba Solvay vsebinsko obravnava vprašanje, ali je bilo treba zaradi pomanjkljivosti postopka, do katere je prišlo leta 1990 v zvezi z vpogledom v spis, pozneje – pred izdajo druge odločbe o globi (Odločba 2003/5) iz leta 2000, ki je tu sporna – podjetje ponovno zaslišati.

55. Družba Solvay v bistvu očita, da so bile kršene njena pravica do zaslišanja in njene

pravice do obrambe na splošno. Pritožnica poleg tega očita kršitve členov 47, drugi odstavek, 48 in 52(3) Listine o temeljnih pravicah, člena 6 EKČP in člena 6(1) PEU, načela dobrega upravljanja in člena 266 PDEU (prej člen 233 ES). Vsem tem očitkom je skupna trditev, da je Splošno sodišče napačno presodilo potrebo po ponovnem zaslišanju družbe Solvay s strani Komisije.

56. Pravica do zaslišanja je del pravic do obrambe, ki jih je v upravnih postopkih v zvezi z omejevalnimi sporazumi treba upoštevati. Pravica do zaslišanja pomeni, da je podjetju v preiskavi v upravnem postopku omogočeno, da učinkovito predstavi svoje stališče v zvezi obstojem in upoštevnostjo ugotovljenega dejanskega stanja in dokumentov, na katere se sklicuje Komisija⁶⁹. Ob izdaji sporne odločbe

69 – Sodbi z dne 25. januarja 2007 v zadevi Dalmine proti Komisiji (C407/04 P, ZOdl., str. I829, točka 44) in z dne 10. maja 2007 v zadevi SGL Carbon proti Komisiji (C328/05 P, ZOdl., str. I3921, točka 71); poleg tega glej sodbi z dne 7. junija 1983 v združenih zadevah Musique Diffusion française in drugi proti Komisiji (od 100/80 do 103/80, Recueil, str. 1825, točka 10) in z dne 9. novembra 1983 v zadevi Nederlandsche Banden-Industrie-Michelin proti Komisiji (322/81, Recueil, str. 3461, točka 7), v opombi 38 navedeno sodbo PVC II (točka 85) in v opombi 44 navedeno sodbo Impala (točka 61); v tem smislu – z drugih pravnih področij – sodbe z dne 24. oktobra 1996 v zadevi Komisija proti Lisrestal in drugim (C32/95 P, Recueil, str. I5373, točka 21), z dne 3. septembra 2008 v združenih zadevah Kadi in Al Barakaat International Foundation proti Svetu in Komisiji (C402/05 P in C415/05 P, ZOdl., str. I6351, zlasti točka 348) in z dne 1. oktobra 2009 v zadevi Foshan Shunde Yongjian Housewares & Hardware proti Svetu (C141/08 P, ZOdl., str. I9147, točka 83).

68 – V zvezi s tem glej točke od 23 do 49 teh sklepnih predlogov.

je bilo na zakonodajni ravni to načelo izraženo v členu 19(1) Uredbe št. 17⁷⁰.

57. Ni sporno, da je v obravnavanem primeru Komisija na podlagi obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah iz leta 1990 – pred sprejetjem prve odločbe o globi (Odločba 91/298) – zaslila družbo Solvay. Sporno je le vprašanje, ali so ukrepi, ki bi jih Komisija v skladu s členom 233 ES (sedaj člen 266 PDEU) morala sprejeti po tem, ko je bila prva odločba o globi razglašena za nično, zajemali tudi ponovno zaslišanje.

58. Iz člena 233 ES ne sledi nujno obveznost Komisije, da v upravnem postopku v zvezi z omejevalnim sporazumom v skladu z Uredbo št. 17 obnovi celoten postopek. Nasprotno, Komisija lahko postopek nadaljuje v točki, v kateri so sodišča Unije ugotovila kršitev postopka. Če so bila procesna dejanja, opravljena pred kršitvijo postopka, v skladu s predpisi, jih ni treba ponoviti.

59. V primeru PVC, v katerem je bila prva odločba Komisije zaradi obličnostne pomanjkljivosti v zvezi z njenim dokončnim sprejetjem v okviru kolegija komisarjev razglašena za nično, je Sodišče dopustilo, da je Komisija brez ponovnega zaslišanja zadevnih podjetij sprejela drugo odločbo, ki je v imela

bistvenem enako besedilo⁷¹. Splošno sodišče se je v izpodbijani sodbi oprlo na to sodno prakso, da bi utemeljilo, da tudi v obravnavanem primeru ponovno zaslišanje družbe Solvay ni bilo potrebno⁷².

60. Na prvi pogled se zdi, da sta si primer PVC in obravnavani primer dejansko podobna. Kajti tudi v obravnavanem primeru je bila prva odločba o globi Komisije (Odločba 91/298) zaradi obličnostne pomanjkljivosti na koncu upravnega postopka – natančneje pri sestavi odločbe – razglašena za nično.

61. Vendar se ob natančnejši preučitvi razkrije odločilna razlika: drugače kot v primeru PVC je v upravnem postopku v obravnavanem primeru prišlo še do druge resne kršitve, ki se je zgodila dolgo pred fazo dokončnega sprejema in sestave odločbe o globi: zadevnemu podjetju ni bil zagotovljen vpogled v spis, ki bi zadostil pravnim zahtevam⁷³.

62. Sodišča Unije se v svojih sodbah v zvezi s prvo odločbo o globi

70 – Danes velja člen 27(1) in (2) Uredbe št. 1/2003.

71 – V opombi 38 navedena sodba PVC II (zlasti točka 88).

72 – Glej zlasti točki 165 in 166 izpodbijane sodbe.

73 – V zvezi s tem glej točke od 245 do 248 izpodbijane sodbe in točki 21 in 24 teh sklepnih predlogov.

(Odločba 91/298)⁷⁴ sicer niso ukvarjala s pravico do vpogleda v spis in pravicami do obrambe, temveč so se omejila zgolj na preučitev problematike v zvezi s sestavo. Vendar pa na podlagi tega ni mogoče sklepati, da so sodišča Unije potrdila, da je upravni postopek glede vpogleda v spis in pravic do obrambe potekal v skladu s predpisi.

je tu sporna, vse morebitne nejasnosti v zvezi s tem že zdavnej odpravljene⁷⁸.

63. Nasprotno, Splošno sodišče je glede Odločbe 91/297, ki se nanaša na isti upravni postopek v zvezi z omejevalnim sporazumom kot Odločba 91/298, ugotovilo kršitev pravic do obrambe zaradi nepopolnega vpogleda v spis⁷⁵. Poleg tega ima Komisija glede omožganja vpogleda v spis že od leta 1982 jasno prakso⁷⁶.

65. V teh okoliščinah bi Komisija v obravnavanem primeru morala po razglasitvi ničnosti prve odločbe o globi obnoviti upravni postopek od stopnje neposredno po vročitvi obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah. Družbi Solvay bi morala v skladu s pravnimi zahtevami omogočiti obširen vpogled v spis in na podlagi tega podjetje ponovno zaslišati.

64. Komisiji bi lahko pritrdili, da iz različnih sodb Splošnega sodišča z dne 29. junija 1995 glede ciljev in obsega vpogleda v spis niso izhajali enotni signali⁷⁷. Vendar so bile najkasneje leta 2000 ob izdaji odločbe o globi, ki

66. Na obveznost Komisije, da po vpogledu v spis opravi ponovno zaslišanje, ne vpliva okoliščina, da druga odločba o globi (Odločba 2003/5), ki je tu sporna, ni bila utemeljena z novimi ugotovitvami o možnih kršitvah⁷⁹. Družba Solvay je imela sicer že leta 1990 priložnost, da se opredeli glede vseh

74 – V opombi 16 navedena sodba Splošnega sodišča Solvay proti Komisiji (T31/91) in v opombi 2 navedena sodba Sodišča Komisija proti Solvay.

75 – V opombi 38 navedeni sodbi Solvay proti Komisiji (T30/91, zlasti točke 99, 103 in 104) in ICI proti Komisiji (T36/91, zlasti točke 109, 113 in 118). Ti sodbi sta bili izdani isti dan kot v opombi 16 navedena sodba v zadevi T31/91, s katero je Splošno sodišče Odločbo 91/298 zaradi pomanjkljive sestave razglasilo za nično.

76 – Glej v zvezi s tem objavo v Dvanajstem poročilu Komisije o politiki konkurence (1982), str. 40 in 41 (povzetek je naveden v točki 244 izpodbijane sodbe).

77 – Glej zlasti sodbo Splošnega sodišča z dne 29. junija 1995 v zadevi ICI proti Komisiji (T37/91, Recueil, str. II1901, točke od 61 do 66 in 73), v kateri je bila kršitev pravic do obrambe zanikana.

78 – Glej, prvič, v opombi 38 navedeno sodbo Hercules iz leta 1999 (točki 75 in 76) in, drugič, že leta 1997 objavljena obveza Komisije glede omožganja vpogleda v spis („Sporočilo Komisije o notranjem poslovanju za obdelavo zahtevkov za dostop do spisa v primerih po členih 85 in 86 Pogodbe ES, členih 65 in 66 Pogodbe ESPJ in Uredbi Sveta (EGS) št. 4064/89“, UL C 23, str. 3).

79 – Točke 24, 167 in 171 izpodbijane sodbe.

ugotovitev o možnih kršitvah, s katerimi je Komisija utemeljila prvo in drugo odločbo o globi. Vendar je morala to storiti na podlagi zelo nepopolnega poznavanja spisov, saj so ji bili predani le obremenilni dokumenti⁸⁰.

67. Pravica do zaslišanja se ne izčrpa s pravico do predstavitve stališča glede vseh ugotovitev Komisije o možnih kršitvah. Nasprotno, zadevno podjetje mora imeti možnost, da svoje stališče predstavi ob poznavanju vseh delov spisov, ki so mu v skladu s predpisi dostopni. Sicer bi pravice do obrambe izgubile precejšen del svoje učinkovitosti.

68. Možnost predstaviti stališče ima povsem drugo kakovost, če se je zadevnemu podjetju prej ustrezno omogočil vpogled v spis. Zlasti je očitno, da bo podjetje, ki mu ni bil omogočen zgolj vpogled v obremenilne dokumente, ampak tudi v razbremenilne, lahko učinkoviteje ugotovitvam Komisije o možnih kršitvah kot podjetje, ki mu je bilo pokazano le obremenilno gradivo.

69. Splošno sodišče je zato s tem, da je štel, da Komisiji ni bilo treba ponovno zaslišati družbe Solvay, napačno uporabilo pravo v zvezi s pravico do zaslišanja. Slednjič se s tem nadaljuje napačna uporaba prava, do

katere je v izpodbijani sodbi prišlo v zvezi s pravico do vpogleda v spis⁸¹.

70. Načela dobrega upravljanja, na katerega se družba Solvay prav tako sklicuje, tu ni treba dalje obravnavati, ker nanj oprta utemeljitev v primerjavi z utemeljitvijo pravic do obrambe in pravice do zaslišanja nima samostojne vsebine. Kot je bilo že pojasnjeno⁸², prav tako ni treba obravnavati člena 6 EKČP in člena 6(1) PEU.

c) Vmesni sklep

71. Drugi del tretjega pritožbenega razloga je zato utemeljen.

B – Pravica do odločanja v razumnem roku (prvi pritožbeni razlog)

72. S prvim pritožbenim razlogom, ki se nanaša na točke od 100 do 123 izpodbijane sodbe, družba Solvay zatrjuje kršitev svoje pravice do odločanja v razumnem roku. To

80 – Točke 7, 242 in 243 izpodbijane sodbe.

81 – V zvezi s tem glej točke od 23 do 48 teh sklepnih predlogov.

82 – V zvezi s tem glej točko 28 teh sklepnih predlogov.

načelo je v sodni praksi Sodišča priznано kot splošno pravno načelo prava Unije v upravnih postopkih pred Komisijo in sodnih postopkih pred sodišči Unije⁸³. Medtem je bilo s členoma 41(1) in 47, drugi odstavek, Listine o temeljnih pravicah tudi kodificirano.

74. Prvi pritožbeni razlog je razčlenjen v skupaj pet delov, ki se deloma nanašajo na presojo trajanja postopka (o tem v točki 1) in deloma na pravne posledice predolgega trajanja postopka (o tem v točki 2).

73. Čeprav so se sodišča Unije že večkrat ukvarjala s problematiko razumnega trajanja postopkov v zadevah v zvezi s konkurenco, se mi zdi, da imajo vprašanja, ki jih je pred Splošnim sodiščem odprla družba Solvay, posebno težo. Prvič, nanašajo se na primer, katerega celotno trajanje je bilo ob upoštevanju vseh faz upravnega in sodnega postopka brez dvoma posebej dolgo. Drugič, ti očitki so bili predstavljeni v kontekstu uveljavitve Lizbonske pogodbe 1. decembra 2009, s katero je Listina Evropske unije o temeljnih pravicah postala pravno zavezujoča (člen 6(1) PEU).

1. Zahteve v zvezi s presojo trajanja postopka (prvi in drugi del prvega pritožbenega razloga)

75. Pravne zahteve v zvezi s presojo trajanja postopka so predmet prvih dveh delov prvega pritožbenega razloga.

83 – V opombi 38 navedena sodba PVC II (točka 179). V zvezi z uporabo tega načela posebej v sodnem postopku glej dalje sodbe z dne 17. decembra 1998 v zadevi Baustahlgewebe proti Komisiji (v nadaljevanju: Baustahlgewebe, C185/95 P, Recueil, str. I8417, točka 21), v opombi 24 navedeno sodbo Thyssen Stahl (točka 154), v opombi 44 navedeno sodbo Sumitomo (točka 115) in sodbo z dne 16. julija 2009 v zadevi Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland proti Komisiji (v nadaljevanju: Der Grüne Punkt, C385/07 P, ZOdl., str. I6155, točke od 177 do 179); glede uporabe tega načela v upravnem postopku glej sodbi z dne 21. septembra 2006 v zadevi Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied proti Komisiji (v nadaljevanju: FEG, C105/04 P, ZOdl., str. I8725, točke od 35 do 52) in v zadevi Technische Unie proti Komisiji (v nadaljevanju: TU, C113/04 P, ZOdl., str. I8831, točke od 40 do 57).

a) Predhodno vprašanje o tem, ali so očitki družbe Solvay brez učinka

76. Za razliko od mnenja Komisije očitki družbe Solvay v zvezi s trajanjem postopka nikakor niso „povečini brezpredmetni“.

Morebitna razveljavitev izpodbijane sodbe gotovo predpostavlja še nadaljnji miselni korak – premislek o sankcijah zaradi predolgega postopka. Kljub temu je preučitev trajanja postopka kot takega nujna⁸⁴, saj brez ugotovitve predolgega trajanja postopka ni mogoče vnaprej šteti, da je bila kršena pravica do odločanja v razumnem roku. Merila, ki jih je Splošno sodišče uporabilo pri presoji trajanja postopka, ni mogoče popolnoma izključiti iz pravne presoje Sodišča v pritožbenem postopku.

b) Nujnost celostne presoje trajanja postopka (prvi del prvega pritožbenega razloga)

79. V prvem delu prvega pritožbenega razloga družba Solvay očita, da je Splošno sodišče pri presoji trajanja postopka obravnavalo zgolj posamezne faze upravnega in sodnega postopka ločeno, ne da bi postopek, ki teče od preiskav iz leta 1989, presojalo v celoti.

77. Očitki družbe Solvay v zvezi s trajanjem postopka bi bili brezpredmetni kvečjemu v primeru, če bi jih pritožnica uveljavljala ločeno od očitkov v zvezi s pravnimi posledicami predolgega trajanja postopka. Vendar to v obravnavanem primeru ni tako. Nasprotno, pritožnica sodbo izpodbija na podlagi obeh vidikov, pri čemer se tretji do peti del prvega pritožbenega razloga nanašajo posebej na pravne posledice.

80. Razumnost trajanja postopka je treba presojati ob upoštevanju okoliščin posamezne zadeve, zlasti interesov, ki jih imajo zadevne osebe v sporu, zapletenosti zadeve ter ravnanja tožeče stranke in pristojnih organov⁸⁵. Sodišče je pri tem ugotovilo, da seznam upoštevanih meril ni izčrpen⁸⁶.

78. Glede na to je treba ugovor glede neučinkovitosti, ki ga uveljavlja Komisija, zavrniti.

81. K ustreznemu preizkusu trajanja postopka brez dvoma spada to, da Splošno sodišče trajanje vsake posamezne faze presodi

84 – V tem smislu tudi v opombi 38 navedena sodba PVC II (točke od 176 do 178); v sodbi Der Grüne Punkt (navedena v opombi 83, točke od 176 do 196) je Sodišče preizkusilo tudi razumnost trajanja postopka, čeprav ni bilo mogoče ugotoviti nobenih učinkov na izid spora.

85 – V opombi 83 navedena sodba Baustahlgewebe (točka 29), v opombi 38 navedena sodba PVC II (točka 187), v opombi 24 navedena sodba Thyssen Stahl (točka 155), v opombi 44 navedena sodba Sumitomo (točka 116) in v opombi 83 navedena sodba Der Grüne Punkt (točka 181).
86 – V opombi 24 navedena sodba Thyssen Stahl (točka 156), v opombi 44 navedena sodba Sumitomo (točka 117) in v opombi 83 navedena sodba Der Grüne Punkt (točka 182); glej tudi v opombi 38 navedeno sodbo PVC II (točka 188).

posebej⁸⁷. Že okoliščina, da je bila katera koli faza postopka predolga, sama po sebi upraviči ugotovitev kršitve pravice do odločanja v razumnem roku⁸⁸.

različnih mestih. S stališča zadevnega podjetja je odločilno le to, kdaj bo o njegovi „zadevi“ dokončno odločil nepristranski organ. Člena 41(1) in 47, drugi odstavek, Listine o temeljnih pravicah zajemata zgolj dva izraza istega procesnoppravnega načela, namreč da lahko pravni subjekti pričakujejo odločitev v razumnem roku.

82. Vendar k ustreznemu preizkusu trajanja postopka ne spada le taka presoja „po koščkih“, ampak tudi celostna presoja trajanja upravnega postopka in morebitnega sodnega postopka⁸⁹.

83. Zahtevi po celostni obravnavi ni mogoče ugovarjati s tem, da sta upravni in sodni postopek drugačna in da so pogoji, ki jih morata izpolniti uprava oziroma Splošno sodišče, v Listini o temeljnih pravicah določeni na

84. Praviloma sicer velja domneva, da pravica do odločanja v razumnem roku ni bila kršena, če nobena posamezna faza upravnega in sodnega postopka sama po sebi ni bila predolga. Vendar več kot ima celotni postopek – sestavljen iz enega ali več upravnih in/ali sodnih postopkov – faz, toliko večjo težo ima presoja njegovega celotnega trajanja.

87 – V tem smislu glej v opombi 38 navedeno sodbo PVC II (točka 184) in v opombi 83 navedeni sodbi FEG (zlasti točke 37, 38 in 40) in TU (zlasti točke 42, 43 in 45).

88 – To ne vpliva na vprašanje, kakšne posledice ima taka kršitev postopka; v zvezi s tem glej točke od 91 do 124 in od 164 do 197 teh sklepnih predlogov.

89 – To Sodišče te točke v sodbi PVC II (navedena v opombi 38, točki 229 in 230), ni dokončno pojasnilo, vendar glede na sodno prakso ESČP o pomembnosti celostne presoje trajanja postopka ne more biti dvoma. V zvezi s tem glej zlasti sodbo z dne 15. julija 1982 v zadevi Eckle proti Nemčiji (serija A, št. 51, pritožba št. 8130/78): v tej sodbi se ESČP ravna po celotnem obdobju trajanja vseh spornih postopkov (§§ 79,80) in ugotovi, da se trajanje postopka nanaša na celoten postopek, vključno s pritožbenimi instancami („couver l'ensemble de la procédure en cause, y compris les instances de recours“, § 76). V sodbi z dne 20. marca 2009 v zadevi Gorou proti Grčiji (št. 2, veliki senat) (pritožba št. 12686/03, § 46) je ESČP predpostavilo, da je do kršitve člena 6 EKČP prišlo zaradi trajanja celotnega postopka („durée de la procédure dans son ensemble“); podobno se je v sodbi z dne 15. februarja 2008 v zadevi Kakamoukas in drugi proti Grčiji (veliki senat) z dne 15. februarja 2008 (pritožba št. 38311/02, § 32) ravnalo po izračunu celotne dolžine spornih postopkov („calcul de la durée totale des procédures litigieuses“).

85. V obravnavanem primeru sta prvemu delu upravnega postopka (od leta 1989 do leta 1990) in prvemu sodnemu postopku (od leta 1991 do leta 2000) sledila drugi – čeprav zelo rudimentaren – del upravnega postopka (leta 2000) in drugi sodni postopek (od marca

2001 dalje)⁹⁰. Vse te faze postopka so ob razglasitvi izpodbijane sodbe trajale več kot 20 let; do danes je minilo celo 22 let. Verjetno noben drug postopek v evropskem konkurenčnem pravu ni trajal tako dolgo⁹¹.

s členom 53, prvi odstavek, Statuta Sodišča), ker Splošno sodišče pri presoji trajanja postopka ni upoštevalo faze postopka, ki jo je vodilo samo.

86. V teh okoliščinah ustrezna presoja trajanja postopka ni mogoča brez upoštevanja celotnega trajanja upravnega in sodnega postopka do razglasitve izpodbijane sodbe. Ker Splošno sodišče take celostne presoje ni opravilo, je v izpodbijani sodbi napačno uporabilo pravo. Prvi del prvega pritožbenega razloga je zato utemeljen.

88. Dejansko Splošno sodišče trajanje faze postopka, ki jo je vodilo samo, (postopek v zadevi T58/01) ne omeni niti z besedo. Vendar je treba upoštevati, da je lahko obrazložitev prvostopenjske sodbe tudi implicitna, če zadevnim osebam omogoča, da se seznani z razlogi, zakaj Splošno sodišče ni sprejelo njihove utemeljitve, Sodišču pa da na razpolago dovolj podatkov za izvajanje nadzora⁹².

c) Zatrjevana pomanjkljiva obrazložitev (drugi del prvega pritožbenega razloga)

87. Družba Solvay poleg tega očita pomanjkljivo obrazložitev (člen 36 v povezavi

89. V obravnavanem primeru Splošno sodišče izhaja iz tega, da podlaga za razglasitev ničnosti sporne odločbe ne more biti že samo trajanje postopka, ampak le kršitev pravic do obrambe, do katere pride zaradi trajanja postopka. Ker je Splošno sodišče menilo, da do kršitve pravic do obrambe ni prišlo, je v izpodbijani sodbi lahko opustilo izrecno presojo trditve družbe Solvay v zvezi s trajanjem

90 – V zvezi s tem glej kronološki pregled v točki 11 teh sklepnih predlogov.

91 – Celotno trajanje postopka v zadevi PVC je bilo sicer zelo podobno trajanju postopka v obravnavani zadevi, če upoštevamo, da je bila prva preiskava Komisije opravljena v oktobra 1983 (glej sodbo Splošnega sodišča z dne 20. aprila 1999 v združenih zadevah Limburgse Vinyl Maatschappij in drugi proti Komisiji (od T305/94 do T307/94, od T313/94 do T316/94, T318/94, T325/94, T328/94, T329/94 in T335/94, Recueil, str. II931, točka 1)), zadnja sodna odločba (v opombi 38 navedena sodba PVC II) pa razglašena oktobra 2002.

92 – Sodbi z dne 9. septembra 2008 v združenih zadevah FIAMM in drugi proti Svetu in Komisiji (C120/06 P in C121/06 P, ZOdl., str. I6513, točka 96), z dne 16. julija 2009 v zadevi Komisija proti Schneider Electric (C440/07 P, ZOdl., str. I6413, točka 135), z dne 20. maja 2010 v Gogos proti Komisiji (C583/08 P, ZOdl., str. I-4469, točka 30) in z dne 16. decembra 2010 v zadevi AceaElectrabel Produzione proti Komisiji (C480/09 P, ZOdl., str. I-13355, točka 77).

postopka pred Splošnim sodiščem. V tem smislu ne gre za pomanjkljivo obrazložitev.

razglasitev ničnosti sporne odločbe ali pa je treba poleg tega dokazati še okrnitev možnosti obrambe zadevnega podjetja⁹³.

90. V teh okoliščinah je treba drugi del prvega pritožbenega razloga zavrniti.

2. Pravne posledice predolgega postopka (tretji do peti del prvega pritožbenega razloga)

93. Splošno sodišče je v izpodbijani sodbi izhajalo iz tega, da je predolg postopek lahko podlaga za razglasitev ničnosti odločbe Komisije le, če se dokaže, da je zaradi trajanja postopka prišlo do okrnitve možnosti obrambe zadevnega podjetja⁹⁴. Tak pristop je skladen z zdaj že ustaljeno sodno prakso Sodišča, v skladu s katero je na splošno odločilno to, ali je trajanje postopka vplivalo na njegov izid⁹⁵.

91. V tretjem do petem delu prvega pritožbenega razloga družba Solvay obravnava pravne posledice morebitne prekoračitve razumnega trajanja upravnega in sodnega postopka.

a) Zahteva okrnitve pravic do obrambe (tretji del prvega pritožbenega razloga)

94. Vendar družba Solvay meni, da je ta sodna praksa zastarela, in Sodišču predlaga, naj jo glede na to, da je Listina o temeljnih pravicah z začetkom veljavnosti Lizbonske pogodbe postala pravno zavezujoča, ponovno preuči.

92. V okviru tretjega dela prvega pritožbenega razloga se zastavlja vprašanje temeljnega pomena. Med strankama je sporno, ali morebitna kršitev temeljne pravice do odločanja v razumnem roku že sama po sebi upraviči

93 – Čeprav se ta spor razširi tudi na druge dele prvega pritožbenega razloga, obravnavam trditve, ki so bile v zvezi s tem podane, le v okviru tretjega dela prvega pritožbenega razloga.

94 – Točka 113 izpodbijane sodbe; glej tudi točke od 120 do 122 te sodbe.

95 – V opombi 83 navedeni sodbi Baustahlgewebe (točka 49) in Der Grüne Punkt (točka 193); posebej o povezavi s pravili do obrambe glej v opombi 83 navedeni sodbi FEG (zlasti točke 42, 43 in od 60 do 62) in TU (zlasti točke 47, 48 in od 69 do 71).

95. V tej zvezi so posebnega pomena zahteve iz člena 52(3) Listine. Ta določba v prvem stavku določa skladnostno klavzulo, v skladu s katero sta vsebina in obseg pravic iz Listine, ki ustrezajo pravicam iz EKČP, enaka kot vsebina in obseg pravic, ki ju določa EKČP.

pogodbenice določeno diskrecijsko pravico glede presoje načina in sredstev za odpravo morebitnih kršitev temeljnih pravic⁹⁷.

96. Res je, da je bila temeljna pravica Unije do odločanja v razumnem roku v skladu s členoma 41(1) in 47, drugi odstavek, Listine o temeljnih pravicah oblikovana po določbi člena 6(1) EKČP⁹⁶. Vendar drugače kot meni družba Solvay člen 6(1) EKČP, kakor ga zdaj razlaga ESČP, ne zahteva, da se odločba o globi v zvezi z omejevalnim sporazumom razglasi za nično in upravni postopek ustavi zgolj zaradi prekoračitve razumnega roka odločanja.

98. Iz sodne prakse ESČP v zvezi s členom 6(1) EKČP je poleg tega mogoče izpeljati, da je popolna razveljavitev kazenskoopravnih sankcij in ustavitve zadevnega kazenskega postopka le ena od mogočih oblik zadoščenja v smislu člena 41 EKČP za kršitev temeljne pravice zaradi predolgega trajanja postopka⁹⁸. *Dolžnost* nacionalnih organov, da razveljavijo sankcije in ustavijo postopek, tam ni omenjena. Nasprotno, ESČP kot primer-no zadoščenje za predolgo trajanje postopka

97. Kot je pravilno pripomnila Komisija, na splošno velja, da imajo v skladu z EKČP države

97 – V sodbi z dne 26. oktobra 2000 v zadevi Kudla proti Poljski (pritožba št. 30210/96, *Recueil des arrêts et décisions* 2000-XI, § 154) je veliki senat ESČP priznal, da v pravnih redih držav pogodbenic EKČP ni prevladujoče rešitve v zvezi s pravnimi sredstvi za primere predolgega postopka („pour l'heure il n'existe pas, dans les ordres juridiques des États contractants, un système prédominant en matière de recours permettant de dénoncer les durées excessives de procédure"); glej tudi sodbo ESČP z dne 31. marca 2009 v zadevi Simaldone proti Italiji (pritožba št. 22644/03, § 78). V okviru Sveta Evrope in Komisije za demokracijo skozi pravo (Beneška komisija) je bila o tem leta 2006 pripravljena primerjalna pravna študija (študija št. 316/2004, dostopna na spletu pod naslovom [http://www.venice.coe.int/docs/2006/CDLAD\(2006\)036rev-f.pdf](http://www.venice.coe.int/docs/2006/CDLAD(2006)036rev-f.pdf), zadnji obisk 26. januarja 2011). Glede različnih rešitev znotraj Evropske unije glej poleg tega sklepne predloge generalnega pravobranilca Légerja, predstavljene dne 3. februarja 1998 v zadevi Baustahlgewebe (navedeni v opombi 83, točki 52 in 53).

98 – V opombi 89 navedena sodba ESČP v zadevi Eckle proti Nemčiji (§ 94) in sodba ESČP z dne 13. novembra 2008 v zadevi Ommer proti Nemčiji (št. 1) (pritožba št. 10597/03, § 68); poleg tega glej sklep ESČP z dne 17. novembra 2005 v zadevi Sprotte proti Nemčiji (pritožba št. 72438/01).

96 – Pojasnila k Listini o temeljnih pravicah (UL 2007, C 303, str. 17), glej zlasti pojasnila k členu 47, drugi odstavek (op. cit., str. 30).

izrecno priznava tudi znižanje naložene kazni⁹⁹. Posebej v nekem primeru gospodarskega kriminala, katerega predmet so bila resna kazniva dejanja goljufije in za katerega je bil značilen 17 let trajajoč postopek, je ESČP štel, da ugotovitev predolgega trajanja postopka in znižanje kazni zadostujeta¹⁰⁰. Menim, da je tako rešitev mogoče uporabiti tudi za postopke v zvezi z omejevalnimi sporazumi, ki so kazenskim postopkom v zvezi s kaznivimi dejanji zoper gospodarstvo podobna.

99. Poleg tega se zdi, da samo ESČP konkurenčnega prava ne uvršča v klasično kazensko pravo; kar zadeva področja izven „trdega jedra“ kazenskega prava pa ESČP izhaja iz tega, da kazenskopravna jamstva, ki izhajajo iz člena 6(1) EKČP ni nujno treba uporabiti popolnoma dosledno¹⁰¹.

100. Glede na to je v trenutnem položaju treba izhajati iz tega, da iz skladnostne klavzule

iz člena 52(3), prvi stavek, Listine o temeljnih pravicah za sodišča Unije ne izhaja obveznost, da v okviru evropskega konkurenčnega prava na kršitve temeljne pravice do odločanja v razumnem roku nujno odgovorijo z razglasitvijo ničnosti sporne odločbe.

101. V skladu s členom 52(3), drugi stavek, Listine o temeljnih pravicah je po pravu Unije sicer mogoče širše varstvo, kot je določeno v EKČP. Vendar za to v tem okviru konkurenčnega prava ni povoda.

102. Pri naložitvi sankcije za kršitev temeljne pravice do odločanja v razumnem roku je treba ustrezno upoštevati interese zadevnega podjetja in splošen interes.

103. Interes zadevnega podjetja je, da doseže kar najpopolnejše zadoščenje za posledice kršitve temeljne pravice¹⁰². Splošni interes je, da se pravila o konkurenci na evropskem

99 – Sodbe ESČP z dne 10. novembra 2005 v zadevi Dželili proti Nemčiji (pritožba št. 65745/01, § 103), z dne 24. februarja 2005 v zadevi Ohlen proti Dansk (pritožba št. 63214/00, §§ 29 in 30) in v opombi 98 navedena sodba ESČP v zadevi Ommer proti Nemčiji (št. 1) (§ 68) ter sklep ESČP z dne 12. junija 2008 v zadevi Menelaou proti Cipru (pritožba št. 32071/04); v tem smislu že v opombi 89 navedena sodba ESČP v zadevi Eckle proti Nemčiji (§ 67), v skladu s katero se znižanje kazni načeloma v vsakem primeru prizna kot zadoščenje. Poleg tega glej točke od 119 do 123 v opombi 97 navedene študije št. 316/2004 Beneške Komisije.

100 – Sodba ESČP z dne 21. junija 1983 v zadevi Eckle proti Nemčiji (člen 50) (serija A, št. 65, pritožba št. 8130/78, § 24).

101 – Sodba ESČP z dne 23. novembra 2006 v zadevi Jussila proti Finski (veliki senat) (pritožba št. 73053/01, § 43).

102 – V tem smislu glej tudi člen 41 EKČP.

notranjem trgu, ki spadajo med temeljne predpise Pogodb¹⁰³, učinkovito izvajajo¹⁰⁴.

katerega nezdružljivost s pravom Unije je bila ugotovljena¹⁰⁶.

104. Če bi se odločba Komisije o globi v zvezi z omejevalnim sporazumom razglasila za nično zgolj zaradi prekoračitve razumnega roka v upravnem ali sodnem postopku, s tem ne bi odpadla le naložena globa, ampak tudi ugotovitev kršitve pravil o konkurenci kot taka. Taka rešitev bi bila v nasprotju s splošnim interesom učinkovitega izvajanja pravil konkurence in bi presegala upravičeni interes zadevnega podjetja za kar najpopolnejše zadoščenje za utrpelo kršitev njegovih temeljnih pravic.

106. Glede na to ne vidim povoda za predlog, naj Sodišče v tej točki premisli o dosednji sodni praksi. Tretji del prvega pritožbenega razloga je zato treba zavrnil.

b) Učinki trajanja postopka na možnosti obrambe družbe Solvay v obravnavanem primeru (četrti del prvega pritožbenega razloga)

105. Podjetju se ne sme dopustiti, da zgolj zaradi neupoštevanja razumnega roka odločanja izpodbija obstoj kršitve¹⁰⁵. S sankcijo za prekoračitev razumnega trajanja postopka se podjetju namreč v nobenem primeru ne sme omogočiti, da nadaljuje ali ponovi ravnanje,

107. Četrti del prvega pritožbenega razloga se nanaša na točke od 113 do 117 izpodbijane sodbe, v katerih Splošno sodišče ugotovi, da z morebitno kršitvijo načela razumnega roka ni bila okrnjena možnost družbe Solvay, da si zagotovi učinkovito obrambo, in zato njene pravice do obrambe niso bile kršene. Družba Solvay trdi, da to v bistvenem pomeni pomanjkljivo obrazložitev in kršitev načel varstva pravic do obrambe in razumnega roka. Splošno sodišče naj ne bi dovolj preučilo težav, s katerimi se je pri svoji obrambi po tako dolgem času spopadala družba Solvay.

103 – Pomen učinkovitega izvajanja členov 101 PDEU in 102 PDEU (prej členov 81 ES in 82 ES) je bil v zadnjem času poudarjen na primer v sodbah z dne 11. junija 2009 v zadevi X BV (C429/07, ZOdl., str. I-4833, točke od 33 do 35) in z dne 7. decembra 2010 v zadevi VEBIC (C439/08, ZOdl., str. I-12471, zlasti točki 59 in 61).

104 – V opombi 83 navedena sodba Der Grüne Punkt (točka 194). V tem smislu, glede kazenskega postopka na splošno, glej točke od 228 do 232 v opombi 97 navedene študije Beneške komisije; ta v točki 241 poudarja, da bi morala biti oprostilna sodba in ustavitev kazenskega postopka izjemna ukrepa („[l]’acquittement et l’abandon des poursuites devraient rester des mesures exceptionnelles”).

105 – V opombi 83 navedena sodba Der Grüne Punkt (točka 194).

106 – Sklepni predlogi generalnega pravobranilca Bota, predstavljeni 31. marca 2009 v zadevi Der Grüne Punkt (navedeni v opombi 83, točki 305 in 306); te ugotovitve Sodišče izrecno sprejme v točki 194 sodbe v tej zadevi.

i) Očitek pomanjkljive obrazložitve

ukrepa in da v sporni odločbi ni upoštevala nobenega novega dejstva, zaradi katerega bi bilo treba uveljaviti pravico do obrambe¹⁰⁸.

108. Pomanjkljiva obrazložitev v smislu člena 36 v povezavi s členom 53, prvi odstavek, Statuta Sodišča se očita zato, ker naj Splošno sodišče ne bi obravnavalo številnih trditev, ki jih je družba Solvay na prvi stopnji navedla v zvezi s težavami pri svoji obrambi.

111. Družba Solvay ima lahko glede materialnopravne presoje okoliščin primera drugačno mnenje, vendar pa to ne pomeni pomanjkljive obrazložitve¹⁰⁹.

109. Ta trditev ne prepriča. Kot je bilo že omenjeno, obveznost obrazložitve Splošnemu sodišču namreč ne nalaga, da v svojih ugotovitvah po vrsti izčrpno obravnava vse trditve, ki jih navajajo stranke v sporu; obrazložitev je torej lahko implicitna, če zadevnim osebam omogoča, da se seznanijo z razlogi, zaradi katerih Splošno sodišče ni sprejelo njihove utemeljitve, Sodišču pa da na razpolago dovolj podatkov za izvajanje nadzora¹⁰⁷.

ii) Očitek napačne uporabe materialnega prava

112. Vendar pritožnica trdi, da ugotovitev Splošnega sodišča, da pretečeni čas ni povzročil okrnitve njenih možnosti obrambe, pomeni tudi napačno uporabo materialnega prava. Družba Solvay v tem vidi kršitev načel varstva pravic do obrambe in razumnega roka.

110. Trditve družbe Solvay, da je obramba pred obtožbami Komisije po tako dolgem času za njo težavna, Splošno sodišče v izpodbijani sodbi obravnava celo izrecno, čeprav karseda kratko. Smiselno ugotavlja, da Komisija od prvega sodnega postopka v obravnavanem primeru ni izvedla nobenega preiskovalnega

113. Na prvi pogled bi se lahko zdelo, da družba Solvay Sodišču predlaga, naj presojo dejstev Splošnega sodišča nadomesti

108 – Točke od 114 do 116 izpodbijane sodbe.

109 – Sodba z dne 7. junija 2007 v zadevi Wunenburger proti Komisiji (C362/05 P, ZOdl., str. 14333, točka 80) in v opombi 92 navedena sodba Gogos Proti Komisiji (točka 35).

107 – Glej točko 88 in opombo 92 teh sklepnih predlogov.

z lastno oceno, kar v pritožbenem postopku ni dopustno¹¹⁰.

lahko okrnjena *obramba* podjetja *zoper očitke Komisije*¹¹¹.

114. Natančneje gledano pa družba Solvay Splošnemu sodišču ne očita napačne presoje dejstev, ampak neupoštevanje okoliščin, ki jo šteje za pomembno: Splošno sodišče naj ne bi upoštevalo, da je čas, ki je pretekel od začetka postopka, okrnil možnosti obrambe družbe Solvay *v sodnem postopku*. Splošno sodišče naj bi neupravičeno obravnavalo zgolj učinke pretečenega časa na možnosti obrambe družbe Solvay pred Komisijo (to je *v upravnem postopku*).

117. Podjetje se sicer v tem smislu najprej brani v upravnem postopku, v katerem ima na podlagi obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah pravico do zaslišanja. Vendar obramba ni omejena na upravni postopek. Nasprotno, zadevno podjetje lahko odločbo Komisije o globi izpodbija po pravni poti pred sodišči Unije (člen 263, četrti odstavek, PDEU, prej člen 230, četrti odstavek, ES). Tudi v okviru takega sodnega postopka mora imeti podjetje možnost, da se učinkovito brani pred tem, kar mu Komisija – zdaj v obliki formalne odločbe – očita.

115. Ta utemeljitev je prepričljiva.

116. Ob preizkusu, ali je domnevno predolg postopek negativno vplival na možnosti obrambe zadevnega podjetja, Splošno sodišče svoje presoje ne sme omejiti le na obrambo v neki določeni fazi postopka. Nasprotno, Splošno sodišče mora na splošno preizkusiti, ali bi bila zaradi trajanja postopka

118. Splošno sodišče se je zato neupravičeno omejilo na preizkus tega, ali se je družba Solvay *v upravnem postopku* lahko učinkovito branila¹¹² in ali je imelo trajanje *preteklega* sodnega postopka – sodnega postopka v zadevi T31/91 o odločbi o globi (Odločba 91/298) – zanjo negativen učinek¹¹³. Splošno sodišče

110 – V opombi 35 navedena sodba Aalborg Portland (točke od 47 do 49), v opombi 109 navedena sodba Wunenburger proti Komisiji (točka 66), v opombi 44 navedena sodba Sumitomo (točka 38) in v opombi 92 navedena sodba Komisija proti Schneider Electric (točka 103).

111 – Podobna premisa je tudi osnova za v opombi 83 navedeni sodbi FEG (točke od 45 do 49) in TU (točke od 50 do 54), iz katerih izhaja, da mora Splošno sodišče pri presoji vpliva na možnosti obrambe zadevnega podjetja upoštevati trajanje vseh faz upravnega postopka.

112 – Točki 115 in 116 izpodbijane sodbe.

113 – Točke od 118 do 121 izpodbijane sodbe (da gre za pretekle sodne postopke v zvezi z Odločbo 91/298 je zlasti razvidno iz uvodne točke 118).

v svojo presojo ni vključilo niti *sedanjih* možnosti obrambe podjetja v drugem sodnem postopku – sodni postopek v zadevi T58/01 o tu sporni Odločbi 2003/5.

119. V obravnavanem primeru bi bilo možnosti obrambe v postopku pred Splošnim sodiščem v zadevi T58/01 treba upoštevati iz dveh razlogov: prvič, zaradi izrecnega predloga družbe Solvay, naj se upošteva tudi trajanje takratnega sodnega postopka, in, drugič, zaradi okoliščine, da je bil družbi Solvay vpogled v spis priznan šele med tem sodnim postopkom – natančneje leta 2005. Odločilnega pomena je torej bilo, ali se je družba Solvay leta 2005 še lahko učinkovito branila zoper očitke oziroma ugotovitve Komisije.

120. V skladu s temeljno pravico do odločanja v razumnem roku mora Komisija odločbo o globi v postopku v zvezi z omejevalnim sporazumom izdati dovolj zgodaj, da se lahko zadevno podjetje zoper njo pred sodišči Unije še učinkovito brani.

121. Ker Splošno sodišče te pravno upoštevne okoliščine nikakor ni obravnavalo, je v izpodbijani sodbi napačno uporabilo pravo.

iii) Nekateri nadaljnji očitki

122. Družba Solvay se nazadnje v okviru četrtega dela prvega pritožbenega razloga sklicuje na izkrivljanje dejstev in kršitev člena 6 EKČP in člena 6(1) PEU.

123. V zvezi s temi nadaljnjimi očitki poglobljena preučitev ni potrebna. Očitek izkrivljanja dejstev je naveden brez utemeljitve¹¹⁴, sama pa ne vidim ničesar, na podlagi česar bi bilo mogoče sklepati o takem izkrivljanju. Glede člena 6 EKČP in člena 6(1) PEU je treba ugotoviti, da se prvi ne uporabi neposredno, drugi pa kot tak ne določa nobenih jamstev v zvezi s temeljnimi pravicami¹¹⁵.

iv) Vmesni sklep

124. Četrty del prvega pritožbenega razloga je delno utemeljen.

¹¹⁴ – V zvezi s tem glej člen 256 PDEU, člen 58, prvi odstavek, Statuta Sodišča in člen 112(1)(c) Poslovnika Sodišča in v opombi 35 navedeno sodbo Aalborg Portland (točka 50) ter sodbi z dne 25. oktobra 2007 v zadevi Komninou in drugi proti Komisiji (C167/06 P, točka 41) in z dne 17. junija 2010 v zadevi Lafarge proti Komisiji (C413/08 P, ZOdl., str. I-5361, točka 16).

¹¹⁵ – Glede člena 6 EKČP in člena 6(1) PEU glej tudi točko 28 teh sklepnih predlogov.

c) Domnevna odpoved družbe Solvay znižanju globe (peti del prvega pritožbenega razloga)

125. Družba Solvay s petim in zadnjim delom prvega pritožbenega razloga posebej graja točko 122 izpodbijane sodbe. V njej Splošno sodišče ugotavlja, da se je družba Solvay „v tožbi izrecno odrekla možnosti znižanja globe kot odškodnine za domnevno kršitev njene pravice do sojenja v razumnem roku“. Družba Solvay v tem vidi izkrivljanje trditve, ki jo je podala v postopku na prvi stopnji.

126. V skladu z ustaljeno sodno prakso je izkrivljanje podano, če je presoja obstoječih dokazov, na da bi se uporabili novi, očitno napačna¹¹⁶. Če se to prenese na trditve strank na prvi stopnji, je treba šteti, da so bile izkrivljene le, če jih je Splošno sodišče očitno narobe razumelo ali popačilo njihov smisel.

127. Iz sporne formulacije Splošnega sodišča iz izpodbijane sodbe na žalost ni razvidno, na kateri odlomek iz tožbe družbe Solvay se nanaša. Vendar sta se na pritožbeni stopnji udeleženci postopka zedinili, da se za izhodišče za ugotovitev Splošnega sodišča, ki jo prereka družba Solvay, lahko štejeta točki 88 in 89 tožbe. V točki 88 tožbe podjetje smiselno poudarja, da meni, da lahko očitano kršitev načela poštenega postopka odpravi le razglasitev ničnosti sporne odločbe; zgolj znižanje globe naj ne bi bilo primerno za odpravo kršitve člena 6 EKČP. V točki 89 tožbe družba Solvay tako sklepa, da je lahko posledica očitne prekoračitve razumnega roka, ki jo očita, le razglasitev ničnosti sporne odločbe¹¹⁷.

128. V navedenih odlomkih tožbe nikakor ne morem razbrati odpovedi morebitnemu znižanju globe zaradi trajanja postopka. Sploh pa iz pisnih stališč družbe Solvay ni mogoče razbrati, da se je družba „izrecno odrekla“ zmanjšanju globe zaradi predolgega postopka.

¹¹⁶ – Sodbi z dne 18. januarja 2007 v zadevi PKK in KNK proti Svetu (C229/05 P, ZOdl., str. 1439, točka 37) in z dne 22. novembra 2007 v zadevi Sniace proti Komisiji (C260/05 P, ZOdl., str. 11005, točka 37) ter v opombi 114 navedena sodba Lafarge proti Komisiji (točka 17).

¹¹⁷ – V francoskem izvirniku: „La requérante estime dès lors que le dépassement manifeste du délai raisonnable dans la présente procédure ... ne peut qu'entraîner l'annulation pure et simple de la décision attaquée ...“ (točka 89 tožbe, vložene na prvi stopnji, navedena v točki 47 pritožbe, ki jo je vložila družba Solvay).

129. Nasprotno, družba Solvay v točkah 88 in 89 tožbe, vložene na prvi stopnji, zgolj poudarjeno pojasni svoje razumevanje prava. Podjetje razloži, katere pravne posledice se ji glede na zatrjevano kršitev načela razumnega roka zdijo primerne: ne znižanje globe, ampak razglasitev ničnosti sporne odločbe.

tudi na trditve v zvezi s predolgim trajanjem postopka¹¹⁸.

133. Zato je peti del prvega pritožbenega razloga utemeljen.

3. Vmesni sklep

130. Med pojasnitvijo razumevanja prava in izrecno odpovedjo možnosti znižanja globe pa je bistvena razlika. Te razlike Splošno sodišče v točki 122 izpodbijane sodbe ni spoznalo.

134. Pritožnica s prvim pritožbenim razlogom delno uspe.

131. Iz točke 122 izpodbijane sodbe je razvidno, da je Splošno sodišče navedbe, ki jih je družba Solvay podala na prvi stopnji, očitno narobe razumelo in poleg tega popačilo njihov smisel. S tem je izkrivilo navedbe strank.

C – Razveljavitev izpodbijane sodbe

135. Kot izhaja iz zgornjih preudarkov, so trije pritožbeni razlogi, ki jih je navedla družba Solvay, pretežno utemeljeni. Že uspeh vsakega od teh pritožbenih razlogov sam po sebi upravičuje razveljavitev izpodbijane sodbe v celoti.

132. To izkrivljanje je posebej očitno, če pomislimo, da družba Solvay drugje v tožbi Splošnemu sodišču vsekakor predlaga znižanje globe in se pri tem izrecno sklicuje na svoje „trditve v okviru razlogov za ničnost“, torej

118 – V točki 209 tožbe, vložene na prvi stopnji, (v odlomkih navajana v točki 49 pritožbe družbe Solvay) je navedeno: „[S]i, par impossible, le Tribunal devait rejeter l'ensemble des moyens d'annulation développés par la requérante, la requérante invite le Tribunal à prendre en compte [...] l'ensemble des considérations présentées dans la présente requête au titre des moyens d'annulation dans son appréciation de la nécessité d'infliger une amende à la requérante et du montant de celle-ci [...]“.

D – *Odločitev o tožbi*

1. Pravica do vpogleda v spis

136. Sodišče lahko v skladu s členom 61, prvi odstavek, Statuta Sodišča samo dokončno odloči o zadevi, če stanje postopka to dovoljuje.

139. Dejstvo je, da družbi Solvay pred izdajo sporne odločbe ni bil omogočen vpogled v spis, ki bi zadostil pravnim zahtevam¹¹⁹.

137. V tej zadevi je tako. Vsa dejstva in pravna vprašanja, ki so pomembna za odločitev o tožbi družbe Solvay, so bila že na prvi stopnji predmet razprave pred Splošnim sodiščem, stranki pa sta imeli v zvezi s tem možnost izmenjave trditev. Zato zadeve ni treba vrniti Splošnemu sodišču, saj lahko Sodišče samo razsoja o tožbi družbe Solvay za razglasitev ničnosti sporne odločbe. Glede na izjemno dolžino trajanja postopka – 22 let, šteto od preiskav Komisije aprila 1989 do danes – bi morale Sodišče to možnost izkoristiti.

140. Kot je bilo že omenjeno, ni mogoče izključiti, da bi družba Solvay v izgubljenih delih spisov z neznano vsebino našla podatke, ki bi koristili njeni obrambi. To velja toliko bolj, ker Komisija sama izhaja iz tega, da so nekateri fascikli „vsebovali dopise na podlagi člena 11 Uredbe št. 17“, torej zahteve za informacije, ki jih je Komisija naslovila na različna podjetja, in njihove odgovore¹²⁰. Taka stališča drugih podjetij bi lahko vsebovala koristne podatke za presojo sporazuma med družbama Solvay in CFK, pa čeprav le glede trajanja ugotovljene kršitve in višine določene globe. Navedbe Komisije iz sporne odločbe so bile pomanjkljive in protislovne posebej glede trajanja kršitve¹²¹.

138. V nadaljevanju se bom omejila na kratko preučitev zakonitosti sporne odločbe s treh vidikov: vpogled v spis (v točki 1), pravica do zaslišanja (v točki 2) in trajanje postopka (v točki 3).

119 – Glej točki 21 in 24 teh sklepnih predlogov.

120 – Točka 49 izpodbijane sodbe.

121 – Točke od 296 do 303 izpodbijane sodbe.

141. Možno je bilo torej, da bi imel upravni postopek ob ustrezni omogočitvi vpogleda v spis lahko drugačen izid, pa čeprav le glede višine naložene globe.

145. Tudi iz tega razloga je treba sporno odločbo v celoti razglasiti za nično.

142. Zato je treba sporno odločbo že zgolj zaradi pomanjkljivosti postopka, do katerih je prišlo v zvezi z vpogledom v spis – izgubljeni spisi – v celoti razglasiti za nično.

3. Pravica do odločanja v razumnem roku

146. Nazadnje, o trajanju postopka je treba presojati ob upoštevanju vseh okoliščin posameznega primera¹²⁴.

2. Pravica do zaslišanja

143. Prav tako je dejstvo, da Komisija družbe Solvay pred izdajo sporne odločbe leta 2000 ni ponovno zaslišala, čeprav bi bilo po pravu to treba opraviti¹²². Ta kršitev je tesno povezana z neizvedenim vpogledom v spis.

147. V obravnavanem primeru je treba upoštevati, da je bila Komisija v obdobju med razglasitvijo ničnosti njene prve odločbe o globi (Odločba 91/298) in prvo sodbo Sodišča v pritožbenem postopku¹²⁵ povsem nedejavna. S tem je obdobje štirih let in sedmih mesecev preteklo neizrabljeno¹²⁶.

144. Ni mogoče izključiti, da bi bil izid upravnega postopka drugačen, če bi Komisija podjetju leta 2000 omogočila – po ustreznem vpogledu v spis – da se ponovno izreče o njenih očitkih¹²³.

148. Te nedejavnosti Komisije ni mogoče upravičiti s sklicevanjem na pritožbo, s katero je ta institucija takrat izpodbijala razglasitev ničnosti odločbe o globi. Komisija lahko sicer procesne možnosti, ki jih ima na voljo, popolnoma izčrpa in se v primeru neuspeha na prvi stopnji pritoži na Sodišče kot pritožbeno

122 – Glej točki 21 in 65 teh sklepnih predlogov.

123 – Glej točke od 54 do 70 teh sklepnih predlogov.

124 – Glej točko 80 in opombo 85 teh sklepnih predlogov.

125 – V opombi 2 navedena sodba Komisija proti Solvay z dne 6. aprila 2000.

126 – V zvezi s tem glej kronološki pregled iz točke 11 teh sklepnih predlogov.

sodišče. Vendar to nikakor ne pomeni, da lahko Komisija med takim pritožbenim postopkom pusti, da upravni postopek miruje¹²⁷.

bo ta odločba v primeru njenega uspeha v pritožbenem postopku brez učinka.

149. Pritožba nima odločilnega učinka (člen 60, prvi odstavek, Statuta Sodišča). Komisija je bila torej od 29. junija 1995 dalje – dan razglasitve sodbe v zadevi T31/91 – v skladu s členom 233, prvi odstavek, ES (postal člen 266, prvi odstavek, PDEU) obvezana sprejeti ukrepe, potrebne za izvršitev ničnostne sodbe Splošnega sodišča. Tudi v skladu z načelom dobrega upravljanja bi bilo treba bodisi nemudoma začeti pripravljati novo meritorno odločbo bodisi upravni postopek ustaviti.

151. V teh okoliščinah ugotavljam, da je bil upravni postopek v obravnavanem primeru predolg že zgolj zaradi skoraj petletne nedejavnosti Komisije med julijem 1995 in aprilom 2000. Kot je bilo že pojasnjeno¹²⁹, je podrobnejša preučitev trajanja drugih faz postopka in skupna obravnava trajanja postopka zato nepotrebna¹³⁰.

152. Vendar pa je z zgoraj ugotovljeno kršitvijo načela razumnega roka mogoče upravičiti razglasitev ničnosti sporne odločbe le, če so bile zaradi trajanja postopka okrnjene možnosti obrambe zadevnega podjetja¹³¹. Dokazno breme za to pa je na podjetju.

150. Komisija bi upravni postopek brez težav lahko nadaljevala že od julija 1995, namesto da je s tem odlašala do aprila 2000¹²⁸. V novi odločbi o globi bi morala zgolj pojasniti, da

153. Sodišče glede takega dokaza praviloma postavlja stroge zahteve¹³²: trditve zadevnega podjetja morajo temeljiti na prepričljivih dokazih in ne smejo biti abstraktne in

127 – Na to je družba Solvay upravičeno opozorila že v postopku na prvi stopnji (glej točko 93 izpodbijane sodbe). V sodbi PVC II (navedena v opombi 38, zlasti točki 204 in 205) je Sodišče to vprašanje pustilo odprto, ker pritožnica v zvezi s tem ni uveljavljala nobenega očitka.

128 – Aprila 2000 je bila sprejeta v opombi 2 navedena sodba Sodišča v zadevi Komisija proti Solvay.

129 – Glej točko 81 teh sklepnih predlogov.

130 – Glede trajanja prvoinstanjskega postopka pred Splošnim sodiščem v zadevi T58/01 in glede skupne obravnave trajanja postopka glej točke od 176 do 189 teh sklepnih predlogov.

131 – Glej točke od 92 do 106 teh sklepnih predlogov.

132 – V opombi 83 navedeni sodbi FEG (točke od 56 do 60) in TU (točke 64, 67 in 69).

nenatančne¹³³. Če se na primer – kot v obravnavanem primeru – trdi, da so bile možnosti obrambe okrnjene zaradi odhoda nekdanjih delavcev, je treba te osebe praviloma navesti poimensko, podati njihov položaj in čas njihovega odhoda, opisati vrsto in obseg podatkov in pojasnil, ki se jih od njih pričakuje, in navesti okoliščine, zaradi katerih naj pričanje zadevnih oseb ne bi bilo mogoče¹³⁴.

154. Ni dvoma, da družba Solvay v tem sodnem postopku pred sodišči Unije takih natančnih navedb ni podala.

155. Vendar je v obravnavanem primeru treba upoštevati, da je od obdobja med leti 1987 in 1990, v katerem se družbi Solvay očitno sodelovanje pri omejevalnem sporazumu, ob izdaji druge odločbe o globi konec leta 2000 minilo že od 10 do 13 let. Ko je bil družbi Solvay leta 2005 nazadnje pred Splošnim sodiščem omogočen vpogled v spis, pa je od obdobja, v katerem naj bi prišlo do kršitve, ki jo je ugotovila Komisija, preteklo že celo od 15 do 18 let.

133 – V opombi 83 navedeni sodbi TU (točka 69) in FEG (točka 56).

134 – V opombi 83 navedeni sodbi FEG (točki 57 in 58) in TU (točke od 64 do 69).

156. Jasno je, da spomin delavcev – zlasti nekdanjih delavcev – podjetja po tako dolgem času začne bledeti.

157. Družba Solvay je v postopku na prvi stopnji Splošnemu sodišču kljub temu ponudila, da podrobno navede, katere osebe so v spornem obdobju vodile njen oddelek „Karbonat“ in kdaj so svoj položaj zapustile oziroma so preminile.

158. Več od družbe Solvay v posebnih okoliščinah tega primera razumno ni mogoče pričakovati.

159. Pritožnici zlasti ne more škodovati, da ni natančno navedla, o katerih dogajanjih in dokazih bi morali njeni nekdanji delavci poročati. Podjetje namreč do danes ne pozna vseh delov spisov, ki bi mu pravzaprav morali biti pokazani¹³⁵. Od družbe Solvay ni mogoče zahtevati, naj dokaže, ali in v kolikšnem obsegu bi njeni nekdanji delavci lahko poročali o izgubljenih delih spisov, katerih vsebina je neznana in vpogled v katere v postopku nikdar ni bil mogoč.

135 – Glej točko 21 in točke od 31 do 49 teh sklepnih predlogov.

160. Na splošno zahteve v zvezi z utemeljitvijo okrnitve možnosti obrambe zaradi preteka časa ne smejo biti tako stroge, da je zadevnemu podjetju vsakršen dokaz praktično onemogočen ali pretirano otežen.

trajanjem postopka odprla v postopku na prvi stopnji, je razvidno, da je treba sporno odločbo (Odločba 2003/5) Komisije v celoti razglasiti za nično. Obravnava preostalih tožbenih razlogov, ki jih je družba Solvay navedla v postopku na prvi stopnji, je zato odveč.

161. Glede na nepovrnljivo izgubo dela spisov, v katerih je bila morda korespondenca Komisije s tretjimi podjetji¹³⁶, ni mogoče izključiti, da bi nekdanji delavci družbe Solvay, če bi bili dosegljivi, podjetju lahko pomagali pri obrambi. Zlasti ni mogoče izključiti, da bi ti delavci lahko posredovali zakulisne podatke, ki zgolj ob upoštevanju pisnih dokumentov ne bi bili razvidni.

162. Glede na navedeno je dovolj opornih točk za ugotovitev, da so bile možnosti obrambe družbe Solvay v razmerju do Komisije zaradi predolgega trajanja postopka okrnjene. Že zgolj zaradi te okoliščine je treba sporno določbo razglasiti za nično.

4. Vmesni sklep

163. Že na podlagi preučitve nekaterih pravnih vprašanj, ki jih je pritožnica v zvezi z vpogledom v spis, pravico do zaslišanja in

V – Predlog za znižanje globe

164. Družba Solvay poleg razveljavitve izpodbijane sodbe in razglasitve ničnosti sporne odločbe¹³⁷ predlaga tudi razglasitev ničnosti globe, ki jo je na novo določilo Splošno sodišče, ali njeno znižanje, in sicer kot nadomestilo za veliko škodo, ki naj bi jo utrpela zaradi izredno dolgega trajanja postopka.

165. Glede na rešitev, ki jo predlagam in v skladu s katero bi bilo treba izpodbijano sodbo razveljaviti¹³⁸, sporno odločbo pa razglasiti za nično¹³⁹, je ta ločeni predlog družbe Solvay brezpredmeten. Zaradi popolnosti ga bom v nadaljevanju podredno kljub temu preučila.

¹³⁶ – Točka 49 izpodbijane sodbe.

¹³⁷ – V zvezi s tem glej oddelek IV (točke od 15 do 163 teh sklepnih predlogov).

¹³⁸ – V zvezi s tem glej točko 135 teh sklepnih predlogov.

¹³⁹ – V zvezi s tem glej točke od 139 do 163 teh sklepnih predlogov.

A – Uvodna ugotovitev

166. Iz dosedanje sodne prakse je mogoče razbrati dva različna pristopa k rešitvi problema predolgega trajanja postopka: v zadevi Baustahlgewebe, v kateri je bila podjetju po pravu o omejevalnih sporazumih naložena globa, je Sodišče odobrilo njeno znižanje¹⁴⁰. Nasprotno pa je Sodišče v zadevi Der Grüne Punkt, v kateri globa ni bila naložena, zadevno podjetje lahko zgolj napotilo na možnost odškodninske tožbe v skladu s členom 268 PDEU v povezavi s členom 340, drugimi odstavki, PDEU (prej člen 235 ES v povezavi s členom 288, drugi odstavek, ES)¹⁴¹.

167. Na obravnavi se je Komisija zavzemala za zadnjenavedeni pristop k rešitvi, kot je bil načrtan v zadevi Der Grüne Punkt. To je utemeljila s potrebo po učinkoviti uveljavitvi konkurenčnega prava. Menila je, da bi znižanje globe oslabilo izvajanje evropskih pravil o konkurenci.

168. Ta ugovor ni prepričljiv.

169. Prvič, izvajanje evropskih pravil o konkurenci, ki so nujna za delovanje notranjega trga¹⁴², je sicer brez dvoma temeljna težnja Pogodb¹⁴³. Za doseganje tega cilja so nujne učinkovite in odvračilne sankcije.

170. Drugič pa je treba v postopku, kot je upravni postopek v zvezi z omejevalnim sporazumom, ki ima značilnosti kazenskega postopka¹⁴⁴, posebej upoštevati osnovna procesna jamstva. Konkurenčno pravo se lahko uveljavlja le s sredstvi, ki so popolnoma skladna z načeli pravne države. Če je torej v postopku v zvezi z omejevalnim sporazumom kršena temeljna pravica do odločanja

142 – Sodbi z dne 1. junija 1999 v zadevi Eco Swiss (C126/97, Recueil, str. I3055, točka 36) in z dne 20. septembra 2001 v zadevi Courage in Crehan (C453/99, Recueil, str. I6297, točka 20).

143 – V zvezi s tem glej v opombi 103 navedeno sodno prakso.

144 – V zvezi s tem glej sklepne predloge generalne pravobranilke E. Sharpston, predstavljene dne 10. februarja 2011 v postopku, ki poteka pred Sodiščem v zadevi KME Germany in drugi proti Komisiji (C-272/09 P, zlasti točka 64), sklepne predloge generalnega pravobranilca B. Botte, predstavljene dne 26. oktobra 2010 v postopkih, ki potekajo pred Sodiščem v združenih zadevah ArcelorMittal Luxembourg proti Komisiji in drugim (C201/09 P in C216/09 P, ZOdl., str. I-2239, zlasti točka 41) in zadevi ThyssenKrupp Nirosta proti Komisiji (C352/09 P, ZOdl., str. I-2359, zlasti točka 49), in moje sklepne predloge, predstavljene dne 3. julija 2007 v zadevi ETI in drugi (C280/06, ZOdl., str. I10893, točka 71) in dne 23. aprila 2009 v zadevi Akzo Nobel in drugi proti Komisiji (C97/08 P, ZOdl., str. I8237, točka 39); v tem smislu že moji sklepni predlogi, predstavljeni dne 8. septembra 2005 v zadevi FEG (navedeni v opombi 83, točka 108) in zadevi TU (navedeni v opombi 83, točka 100).

140 – V opombi 83 navedena sodba Baustahlgewebe (točke 48, 141 in 142).

141 – V opombi 83 navedena sodba Der Grüne Punkt (točka 195).

v razumnem roku, ima zadevno podjetje pravico do učinkovitega zadoščenja.

določila Komisija oziroma Splošno sodišče. Njena primernost glede na očitano kršitev za Sodišče ni sporna. „Metoda Baustahlgewebe“ pomeni le nekakšen poračun prvotne globe z zneskom, ki se šteje za primerno odškodnino za predolg postopek¹⁴⁷.

171. Rešitev za prekoračitev razumnega roka je torej nujno treba iskati med poloma, ki ju predstavljata potreba po izvajanju pravil konkurence na eni strani in potreba po učinkovitem zadoščenju za kršitve temeljnih pravic na drugi strani.

B – Znižanje globe

172. Zaradi ekonomičnosti postopka in potrebe, da se zadevnemu podjetju zagotovi neposredno in učinkovito pravno sredstvo, bi moralo Sodišče tam, kjer je to mogoče – torej v primerih glob – tudi v prihodnje slediti pristopu, ki ga je začrtalo v sodbi Baustahlgewebe¹⁴⁵.

174. Sodna praksa iz zadeve Baustahlgewebe¹⁴⁸ nazadnje temelji na neomejeni pristojnosti v smislu člena 261 PDEU, ki jo ima Sodišče glede sankcij v okviru konkurenčnega prava v skladu s členom 17 Uredbe št. 17¹⁴⁹. Zato lahko Sodišče naložene globe ali periodične denarne kazni po prostem preudarku razveljavi, zniža ali zviša.

173. Učinkovitemu izvajanju konkurenčnega prava se v takem primeru zadosti s tem, da obvelja ugotovitev kršitve in obveznost podjetja, da jo odpravi¹⁴⁶. V razmerju do drugih udeležencev trga se tej zahtevi zadosti z odvratilnim učinkom globe, ki sta jo prvotno

175. Ob uporabi sodne prakse iz zadeve Baustahlgewebe je treba najprej presoditi trajanje postopka (o tem v točki 1) in nato določiti obseg morebitnega znižanja globe (o tem v točki 2).

145 – V opombi 83 navedena sodba Baustahlgewebe (zlasti točka 48). Zgolj ob robu naj omenim, da tudi sama Komisija včasih izbere pristop znižanja globe, ko ugotovi, da je bil postopek, ki ga je vodila, predolg (v zvezi s tem glej v opombi 83 navedeni sodbi FEG in TU, vsakič točka 9).

146 – V zvezi s tem glej točki 104 in 105 teh sklepnih predlogov.

147 – V tem smislu v opombi 83 navedena sodba Baustahlgewebe (zlasti točka 141).

148 – V opombi 83 navedena sodba Baustahlgewebe (točki 48 in 142).

149 – Za prihodnje primere: točka 31 Uredbe št. 1/2003.

1. Predolgo trajanje upravnega in sodnega postopka

176. Kot je bilo že navedeno¹⁵⁰, je razumnost trajanja postopka treba presojati ob upoštevanju okoliščin posamezne zadeve, zlasti interesov, ki jih imajo zadevne osebe v sporu, zapletenosti zadeve ter ravnanja tožeče stranke in pristojnih organov.

177. Pri tem je treba posamezne faze postopka preučiti posebej, vendar pa je treba poleg tega opraviti tudi celostno presojo trajanja upravnega in sodnega postopka¹⁵¹.

178. Od posameznih faz postopka sta glede na načelo razumnega roka sporni zlasti dve: obdobje popolne nedejavnosti Komisije med prvim pritožbenim postopkom (postopek v združenih zadevah C287/95 P in C288/95 P) in drugi postopek pred Splošnim sodiščem (postopek v zadevi T58/01)¹⁵².

179. Da je bila s štiri leta in sedem mesecev trajajočo *nedejavnostjo Komisije* od julija 1995 do aprila 2000 – to je med prvim pritožbenim postopkom – kršena temeljna pravica družbe Solvay do odločanja v razumnem

roku, je bilo že ugotovljeno¹⁵³. Za namene tega postopka lahko zato vprašanje, ali je tudi Sodišče kot pritožbeno sodišče zaradi štiri leta in sedem mesecev dolgega postopka v istem obdobju odgovorno za predolg postopek, ostane odprto.

180. *Drugi postopek pred Splošnim sodiščem* (zadeva T58/01), ki je trajal osem let in devet mesecev, se že na prvi pogled zdi nevzdržno dolg.

181. Kot pravilno poudarja pritožnica, tako dolge obravnave v obravnavanem primeru ni mogoče upravičiti s sklicevanjem na kakršno koli zapletenost pravnih vprašanj: pred Splošnim sodiščem sta nastopali zgolj dve stranki, prevajalskega dela¹⁵⁴ je bilo komaj kaj, dejstva in pravna vprašanja, ki sta jih navedli udeleženci postopka, pa niso bila izredno težavna. Obravnavani postopek je sicer povezan z vzporednim postopkom v zadevi T57/01, vendar bi moralo imeti ujemanje

150 – Glej točko 80 teh sklepnih predlogov.

151 – Glej zlasti točke od 81 do 84 teh sklepnih predlogov.

152 – V zvezi s tem glej kronološki pregled v točki 11 teh sklepnih predlogov.

153 – Glej točke od 147 do 151 teh sklepnih predlogov.

154 – Ker je jezik postopka francoščina, so bile vse pisne navedbe udeleženk postopka sestavljene v jeziku, v katerem se je obravnavala izpodbijana sodba. Zanimljivo prevajalsko delo je bilo treba opraviti le ob začetku sodnega postopka v zvezi z objavo v *Uradnem listu Evropskih skupnosti* (glej člen 24(6) Poslovnika Splošnega sodišča). Prevajalsko delo, ki ga je bilo v zvezi z objavo izpodbijane sodbe treba opraviti ob koncu postopka, Splošnemu sodišču ni preprečevalo, da sodbo razglasi v jeziku postopka in jo vroči takoj po koncu razsojanja.

številnih tožbenih razlogov v obeh zadevah za njihovo obravnavo sinergijske učinke in s tem postopek prej pospešiti kot pa podaljšati.

ki je preteklo od predložitve stališč Komisije glede koristnosti določenih dokumentov za obrambo družbe Solvay do začetka ustnega postopka¹⁵⁷. Omeniti je treba tudi obdobje skoraj 18 mesecev, ki je minilo od obravnave 26. junija 2008 do razglasitve izpodbijane sodbe 17. decembra 2009¹⁵⁸.

182. Razvlečenost postopka je v dobršem delu gotovo mogoče razložiti s potrebo, da se družbi Solvay med sodnim postopkom omogoči vpogled v spis upravnega postopka¹⁵⁵. Vendar je popolnoma nesprejemljivo, da je bilo za to potrebno poldrugo leto – oziroma celo dve leti, če vštejemo pisne navedbe, ki sta jih predložili stranki¹⁵⁶. Te izgube časa ni mogoče pripisati družbi Solvay. Splošno sodišče bi moralo Komisiji po potrebi določiti jasne roke in ji v primeru neupoštevanja teh rokov naložiti potrebne sankcije.

184. Samoumevno je, da težave pri notranji organizaciji Splošnega sodišča, na primer težave, povezane z redno menjavo ali zadržano-stjo sodnikov, pravnim subjektom ne smejo škoditi¹⁵⁹.

183. Sicer pa je v postopku na prvi stopnji mogoče ugotoviti tudi obdobja precej dolge nedejavnosti Splošnega sodišča. Tako je na primer treba poudariti obdobje 29 mesecev,

185. V teh okoliščinah sta bila upravni in sodni postopek v obravnavanem primeru predolga.

155 – Točke od 40 do 50 izpodbijane sodbe.

156 – Splošno sodišče je 19. decembra 2003 pozvalo Komisijo, naj predloži natančen seznam vseh dokumentov, ki spadajo k spisom upravnega postopka; 14. aprila 2005 je bil družbi Solvay v sodnem tajnistvu Splošnega sodišča omogočen vpogled v dele spisa, ki jih je posredovala Komisija (točki 40 in 50 izpodbijane sodbe). Če se k temu prišteje še obdobje do 17. novembra 2005, ko je Komisija predstavila stališča glede koristnosti zadevnih delov spisa za obrambo družbe Solvay, sta minili skoraj dve leti.

157 – Komisija je svoja stališča predložila 17. novembra 2005, ustni postopek pa se je začel maja 2008 (točki 51 in 55 izpodbijane sodbe).

158 – Za primerjavo: V primeru Baustahlgewebe, v katerem je bilo zaradi skupne obravnave pred Splošnim sodiščem združenih enajst povezanih zadev, je Sodišče ugotovilo kršitev načela razumnega roka, ker je v postopku na prvi stopnji od konca pisnega postopka do začetka ustnega postopka minilo 32 mesecev, nato pa še 22 mesecev od ustnega postopka do razglasitve sodbe Splošnega sodišča (v opombi 83 navedena sodba Baustahlgewebe, točki 45 in 46).

159 – V zvezi s tem glej moje sklepne predloge, predstavljene dne 4. marca 2010 v zadevi Gogos proti Komisiji (navedeni v opombi 92, točka 88).

186. Ta vtis se okrepi, če se upošteva celotno trajanje vseh faz upravnega in sodnega postopka v obravnavnem primeru:

- Pri določanju trajanja postopka je treba v skladu s sodno prakso ESČP v zvezi s členom 6(1) EKČP za začetek postopka šteti dan, v katerem je bila družba Solvay prvič izpostavljena ukrepom, ki so bili sprejeti na podlagi indicov, ki obstajajo zoper njo, in imajo pomembne posledice za njen položaj¹⁶⁰. To pa je v obravnavnem primeru nastopilo dolgo pred obvestilom o ugotovitvah o možnih kršitvah (ki bi ga lahko primerjali s formalno „obtožbo“): to je bil že dan, ko je Komisija aprila 1989 pri družbi Solvay opravila preiskavo¹⁶¹.
- Medtem postopek nikdar ni bil prekinjen.
- Za predvideni konec postopka je treba šteti dan, ko bo izdana sodba Sodišča v tem pritožbenem postopku¹⁶².

187. Skupno trajanje postopka do današnjega dne znaša že 22 let. Vprašanje je, ali se tako dolgo trajanje postopka sploh kdaj lahko upraviči. Za to bi vsekakor morale biti podane izjemne okoliščine, kot na primer posebna zapletenost dejstev in pravnih vprašanj, ki jih je treba preučiti, in precejšnja soodgovornost zadevnega podjetja za določene zakasnitve postopka. V obravnavnem primeru nič od tega ne pride v poštev.

188. Zgolj ob robu naj omenim, da celotnega trajanja postopka ni mogoče upravičiti zgolj s samo okoliščino, da zastaranje še ni nastopilo¹⁶³. Zastaralni rok pomeni namreč le skrajni

160 – Sodba ESČP (veliki senat) z dne 17. decembra 2004 v zadevi Pedersen in Baadsgaard proti Dansk (pritožba št. 49017/99, *Recueil des arrêts et décisions* 2004-XI, § 44); v tem smislu že sodbi ESČP z dne 16. julija 1971 v zadevi Ringeisen proti Avstriji (serija A, št. 13, § 110) in z dne 22. maja 1998 v zadevi Hozee proti Nizozemski (*Recueil des arrêts et décisions* 1998-III, § 43).

161 – V opombi 38 navedena sodba PVC II (točka 182); v zvezi z vsem tem glej tudi moje sklepne predloge, predstavljene dne 8. decembra 2005 v zadevi FEG (navedeni v opombi 83, točke od 108 do 112) in v zadevi TU (navedeni v opombi 83, točke od 100 do 104).

162 – Sodba ESČP z dne 28. junija 1978 v zadevi König proti Nemčiji (serija A, št. 27, pritožba št. 6232/73, § 98) in v opombi 89 navedena sodba ESČP v zadevi Eckle proti Nemčiji (§ 76).

163 – Zastaranje nastopi pet let po prenehanju kršitve in se prekine z vsakim preiskovalnim ravnanjem ali ravnanjem pregona. Absolutno zastaranje nastopi najkasneje na dan, ko se izteče dvakratni zastaralni rok, ne da bi Komisija naložila globo ali periodično denarno kazen. Vendar zastaranje pregona miruje, dokler pred Sodiščem Evropske unije zaradi odločbe Komisije še vedno teče postopek. V zvezi z vsem tem glej člene od 1 do 3 Uredbe Sveta (EGS) št. 2988/74 z dne 26. novembra 1974 o rokih zastaranja v postopkih in izvajanju sankcij v transportnem pravu in pravu konkurence Evropske gospodarske skupnosti (UL L 319, str. 1); v prihodnje velja člen 25 Uredbe št. 1/2003. Z različnimi vprašanji, povezanimi z zastaranjem in zadržanjem zastaranja med sodnim postopkom se ukvarja generalni pravobranilec Bot v sklepnih predlogih, predstavljenih v zadevi ArcelorMittal Luxembourg proti Komisiji in drugim (navedeni v opombi 144, zlasti točke od 66 do 81 in od 245 do 251) in v zadevi ThyssenKrupp Nirosta proti Komisiji (navedeni v opombi 144, zlasti točke od 177 do 212).

časovni okvir, v katerem se lahko sprejme ukrepe v zvezi z naložitvijo globe zaradi kršitve evropskih pravil konkurence. Znotraj zastaralnega roka je treba v skladu z načelom razumnega roka hitro preiskovati in odločati ter se izogibati obdobjem nedejavnosti, ki jih ni mogoče upravičiti. Zadevna podjetja so namreč med postopkom pod večjim pritiskom in se neprestano soočajo z negotovostjo, kdaj in kako se bo postopek, ki teče proti njim, končal. V tem položaju pomeni načelo razumnega roka varstvo, ki je močnejše in širše kot zastaranje¹⁶⁴.

2. Obseg znižanja globe

191. Na vprašanje, postavljeno med obravnavo, sta se mnenji strank glede morebitnega znižanja globe v obravnavanem primeru zelo razlikovali. Medtem ko bi družba Solvay rada videla, da se globa zaradi trajanja postopka tako močno zniža, da bi bila sankcija le še simbolična, pa je stališče Komisije diametralno nasprotno: meni, da bi simbolično moralo biti znižanje globe in ne globa sama.

189. Glede na vse to ugotavljam, da je bila kršena temeljna pravica družbe Solvay do odločanja v razumnem roku.

192. V zadevi Baustahlgewebe, ki je edini doslej dostopen zgled, je Sodišče globo znižalo zgolj neznatno: globo 3 milijone ECU, ki jo je določilo Splošno sodišče, je znižalo za 50000 ECU¹⁶⁶, kar ustreza znižanju za komaj 1,67 %.

190. Ob uporabi sodne prakse iz zadeve Baustahlgewebe¹⁶⁵ bi bilo izpodbijano sodbo zato treba razveljaviti vsaj v delu, v katerem je bila višina globe določena na 2,25 milijona EUR.

193. Dvomljivo je, ali bi bilo glede na določbe EKČP tako majhno znižanje globe danes še primerno. V skladu s sodno prakso ESČP v zvezi s členom 6(1) EKČP, ki jo je v skladu s členom 52(3), prvi stavek, Listine o temeljnih pravicah treba upoštevati tudi v pravu

164 – Glej moje sklepne predloge, predstavljene 8. decembra 2005 v zadevi FEG (navedeni v opombi 83, točka 111) in TU (navedeni v opombi 83, točka 103).

165 – V opombi 83 navedena sodba Baustahlgewebe (točki 48 in 142).

166 – V opombi 83 navedena sodba Baustahlgewebe (točki 141 in 142).

Unije, je glede zadoščenja odločilno to, koliko je bil razumni rok prekoračen¹⁶⁷.

strani upoštevati resnost kršitve, ki jo je za-krivilo podjetje, in po drugi strani resnost kršitve temeljne pravice, ki izhaja iz predolgega trajanja postopka¹⁷¹.

194. V obravnavanem primeru je ob preučitvi posameznih faz upravnega in sodnega postopka ter vseh faz postopka skupaj razvidna resna prekoračitev razumnega roka: dobra štiri leta in sedem mesecev trajajoča nedeljavnost¹⁶⁸, prvostopenjski postopek, ki traja osem let in devet mesecev¹⁶⁹, in celotno trajanje postopka, od katerega začetka do danes je minilo 22 let¹⁷⁰, presegajo – ob neobstoju izjemnih okoliščin – vsak predstavljljiv prag za razumen rok.

195. V takih okoliščinah neznatno znižanje globe, kakršno je Sodišče opravilo v zadevi Baustahlgewebe in kakršno si v obravnavanem primeru očitno želi Komisija, nikakor ne bi bilo primerno.

196. Kršitev temeljne pravice, do katere je prišlo zaradi predolgega postopka, zahteva učinkovito sankcijo. Pri tem je treba po eni

197. V obravnavanem primeru je treba izhajati iz resne kršitve temeljne pravice do odločanja v razumnem roku. To upravičuje občutno znižanje globe. Vendar je treba obenem upoštevati, da je šlo po ugotovitvah Komisije pri omejevalnem sporazumu med družbama Solvay in CFK za „zelo resno kršitev“ temeljnih določb notranjega trga (člen 81 ES)¹⁷². Po pretehtanju vseh okoliščin tega primera se mi zato zdi primerno znižanje globe za 50 %. Pri tem bi izhodišče za izračun morala biti globa v višini, ki jo je določilo Splošno sodišče.

198. Če torej Sodišče izpodbijane sodbe ne bi razveljavilo v celoti in sporne odločbe ne bi razglasilo za nično¹⁷³, predlagam, da se vsaj globa 2,25 milijona EUR zniža za 50 %.

167 – V opombi 99 navedena sodba ESČP v zadevi Dželili proti Nemčiji (§ 103) in v opombi 98 navedena sodba ESČP v zadevi Ommer proti Nemčiji (§ 50).

168 – Glej točke od 147 do 151 in 179 teh sklepnih predlogov.

169 – Glej točke od 180 do 184 teh sklepnih predlogov.

170 – Glej točki 186 in 187 teh sklepnih predlogov.

171 – V tem smislu glej v opombi 100 navedeno sodbo ESČP v zadevi Eckle proti Nemčiji (člen 50) (§ 24).

172 – Uvodna izjava 62 sporne odločbe. Splošno sodišče je potrdilo ugotovitev, da je bilo sodelovanje družbe Solvay pri omejevalnem sporazumu „zelo resno“ (točki 276 in 286 izpodbijane sodbe). Tega dela izpodbijane sodbe družba Solvay v pritožbenem postopku ni izpodbijala.

173 – V zvezi s tem glej zgoraj, zlasti točki 135 in 163 teh sklepnih predlogov.

VI – Stroški

199. V skladu s členom 122(1) Poslovnika Sodišče odloči o stroških, če je pritožba utemeljena in če samo dokončno odloči v sporu.

200. Iz člena 69(2) v povezavi s členom 118 Poslovnika Sodišča izhaja, da se neuspeli stranki naloži plačilo stroškov, če so bili le-ti priglašeni. Ker je družba Solvay predlagala, naj se Komisiji naloži stroške pritožbenega postopka in postopka na prvi stopnji, in ker Komisija s svojimi trditvami na obeh stopnjah ni uspela, ji je treba naložiti plačilo stroškov, nastalih na obeh stopnjah.

VII – Predlog

201. Na podlagi zgornjih preudarkov Sodišču predlagam, naj odloči tako:

1. Sodba Splošnega sodišča z dne 17. decembra 2009 v zadevi T58/01, Solvay proti Komisiji, se razveljavi.
2. Odločba Komisije 2003/5/ES z dne 13. decembra 2000 se razglasi za nično.
3. Komisija nosi stroške postopka na obeh stopnjah.